

Акционерско друштво во државна сопственост
за вршење на дејноста давање услуги во
воздухопловната навигација

Shoqëri aksionare në pronësi shtetërore për kryerjen e
veprimtarisë dhënie të shërbimeve të navigacionit ajror

М-НАВ А.Д. СКОПЈЕ

Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година

Мај, 2019 година

“Босфор“ Бр. 7, Мралино, Илинден
Република Северна Македонија
Тел: +389 2 3148100 Факс: +389 2 3148239
E-mail: info@mnavigation.mk

“Bosfor“ Nr. 7, Mralino, Ilinden
Republika e Maqedonisë së Veriut
Tel: +389 2 3148100 Fax: +389 2 3148239
E-mail: info@mnavigation.mk

ИДЕНТИФИКАЦИЈА НА ДОКУМЕНТОТ

Опис на документот: Годишен извештај за работата на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година кој опфаќа Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија, Анализа на планирани и реализирани приходи и расходи за 2018 година, Анализа на реализирани приходи и расходи за 2018 година во споредба со 2017 година, Инвестиции и развој, Политика на човечки ресурси, Регионална соработка, FAB's, Исполнување на дефинираните цели за 2018 година, Клучни индикатори на изведба (KPI), како и Ревидирани финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година

Наслов

М-НАВ А.Д. СКОПЈЕ ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА РАБОТА ЗА 2018 ГОДИНА

Референтен број: МНВ-810-103.04	Издание број: 1.0
	Дата: 13/05/2019

Извадок:

“Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје својата работа во 2018 година ја насочи кон континуирано исполнување на условите од Уверението за оспособеност за давање на услуги на воздухопловната навигација како и кон континуирано исполнување на оперативните цели на Друштвото за 2018 година:....”

Клучни зборови:

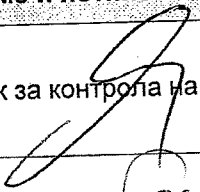
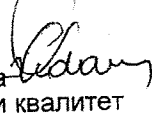

Обем на сообраќај во 2018 година, оперативни цели на Друштвото, безбедност и сигурност, планирани и реализирани приходи и расходи за 2018 година, реализирани приходи и расходи за 2018 година во споредба со 2017 година, клучни индикатори на изведба, инвестиции, проекти...

Статус на документот:	Работна верзија		Класификација:	Интерен документ	
	Конечна верзија	√		Јавен документ	√
	Објавено издание			Доверлив	

Локација: Скопје

ПРИФАЌАЊЕ НА ДОКУМЕНТОТ

Во следната табела се наведени авторите и лицата кои го изготвиле/провериле/одобриле овој документ

Функција	Име, презиме и потпис	Дата
Изработил	Игор Андреевски Самостоен советник за контрола на буџет	10.05.2019
Проверил аспект - квалитет	Леонора Шаља Шеф на Отсек за квалитет – безбедност во Одделение за безбедност, обезбедување и квалитет	 10.05.2019
Проверил аспект - усогласеност	Валентина Димевска Раководител на Одделение за внатрешна ревизија	10.05.2019
Одобриле	Николче Тасески Претседател на Управен одбор и Извршен Директор во Секторот за воздухопловна навигација	 14.05.2019
	Migjen Salmani Член на Управен одбор и Извршен Директор во Секторот за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции	 13.05.2019

Содржина

I. Предговор	5
II. Резиме	8
1. Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија...	10
2. Анализа на планирани и реализирани приходи и расходи за 2018 година.....	11
3. Анализа на реализирани приходи и расходи за 2018 година во споредба со 2017 година.....	15
4. Инвестиции и развој.....	22
5. Политика на човечки ресурси.....	30
6. Регионална соработка, FAB's.....	32
7. Исполнување на дефинираните цели за 2018 година.....	33
8. Клучни индикатори на изведба (KPI).....	39
.	
9. Ревидирани финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година.....	49

Прилози:

1. Годишна сметка на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година
2. Извештај од Независниот Ревизор “БДО“ ДОО Скопје со Финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година

I. Предговор

Врз основа на член 60 од Законот за воздухопловство (“Службен весник на Република Македонија” бр.14/06, 24/07, 103/08, 67/10, 24/12, 80/12, 155/12, 42/14, 97/15, 152/15, 27/16, 31/16 и 64/18) како и врз основа на Законот за трговски друштва (“Службен весник на Република Македонија” бр.28/04, 84/05, 25/07, 87/08, 42/10, 48/10, 24/11, 166/12, 70/13, 119/13, 120/13, 187/13, 38/14, 41/14, 138/14, 88/15, 192/15, 6/16, 30/16, 61/16, 64/18 и 120/18), Владата на Република Северна Македонија на седницата одржана на ден 16.10.2008 година донесе Одлука за отпочнување на постапка за основање на Акционерско друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловна навигација.

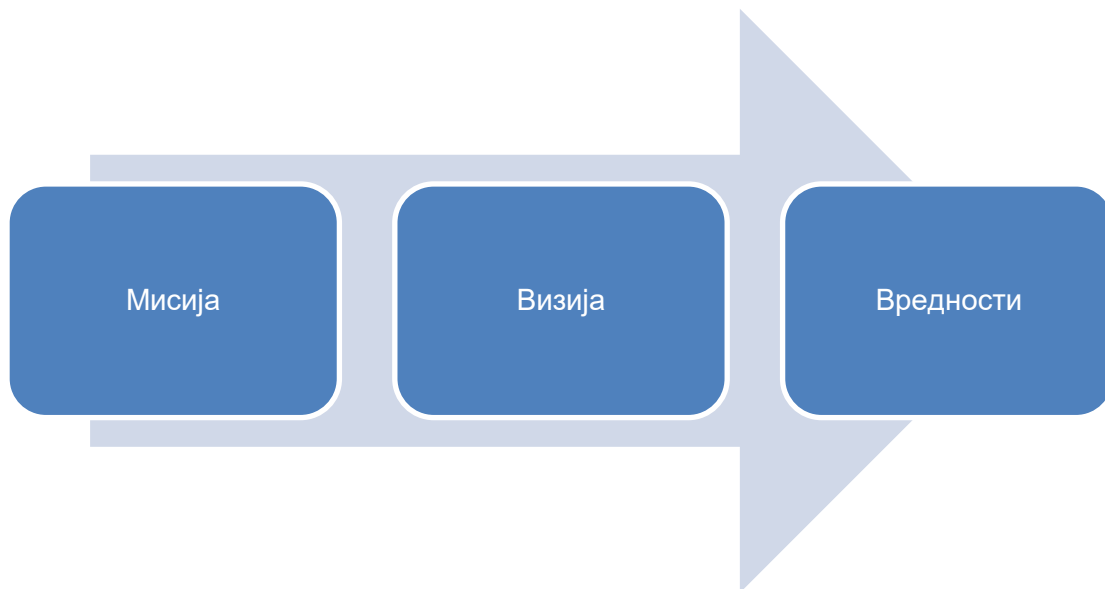
Друштвото М-НАВ А.Д. Скопје е основано на ден 04.11.2008 година. Согласно Акционерската книга која се води во Централниот депозитар за хартии од вредност, структурата на акционерскиот капитал со состојба 31.12.2018 година изнесува 1.264.052.000,00 денари или 20.553.961,06 ЕУР поделени на 1.264.052 обични акции со номинална вредност од 1.000,00 денари за една акција (член 8 од Статутот на Акционерско друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање на услуги во воздухопловната навигација М-НАВ А.Д. Скопје, објавен во “Службен весник на Република Северна Македонија” бр. 82/19).

Согласно Статутот на М-НАВ А.Д. Скопје управувањето со Друштвото е организирано според двостепен систем. Друштвото има Управен одбор и Надзорен одбор. Управниот одбор е составен од три члена и тоа:

Николче Тасески именуван со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 05.08.2017 година, кој ја води, организира работата и е одговорен за давање на услуги во воздухопловна навигација и носи назив - Извршен директор за воздухопловна навигација. Именуваниот, воедно е и Претседател на Управниот одбор.

Климент Чепуњоски именуван со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 05.08.2017 година, кој ја води, организира работата и е одговорен за техничките средства во воздухопловната навигација и носи назив - Извршен директор за воздухопловна техника. Именуваниот ја врши функцијата до 26.03.2019 година.

Миџен Салмани именуван со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 26.09.2011 година и 18.09.2015 година, кој ја води, организира работата и е одговорен за финансиското работење, правното работење, развој и инвестиции и носи назив - Извршен директор за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции.

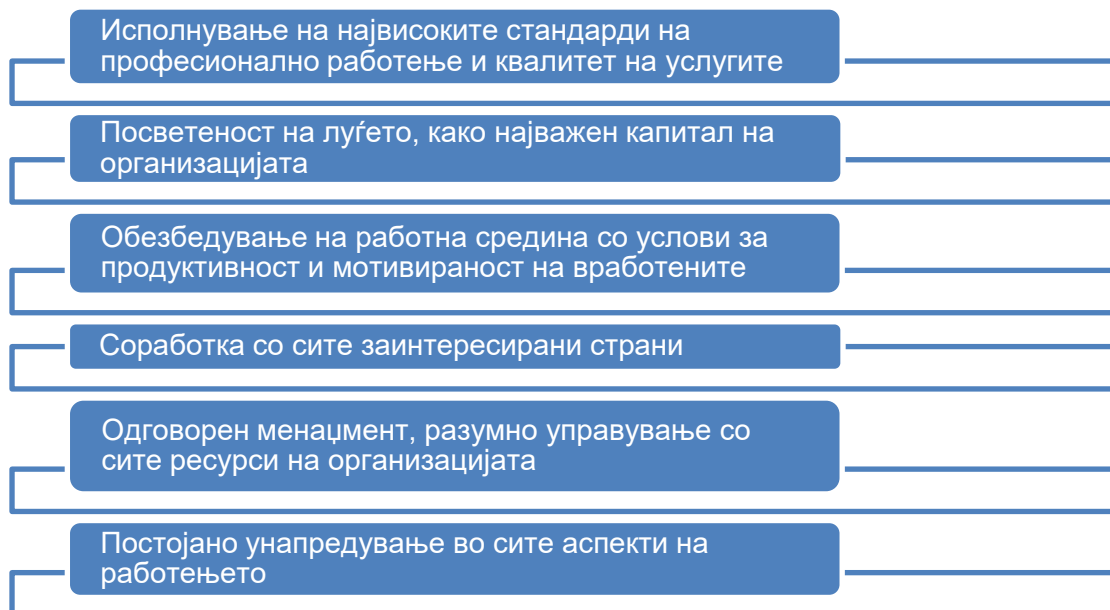
Мисија

Да се обезбеди високо ниво на услуги и континуирано да се подобруваат безбедноста, редовноста и ефикасноста на протокот на воздушниот сообраќај со оптимална употреба на расположливите човечки и технички ресурси и со минимум трошоци да се обезбеди висок квалитет на услуги на воздухопловна навигација во рамките на деизигнираниот воздушен простор на транспарентен и недискриминирачки начин, водејќи грижа за животната средина.

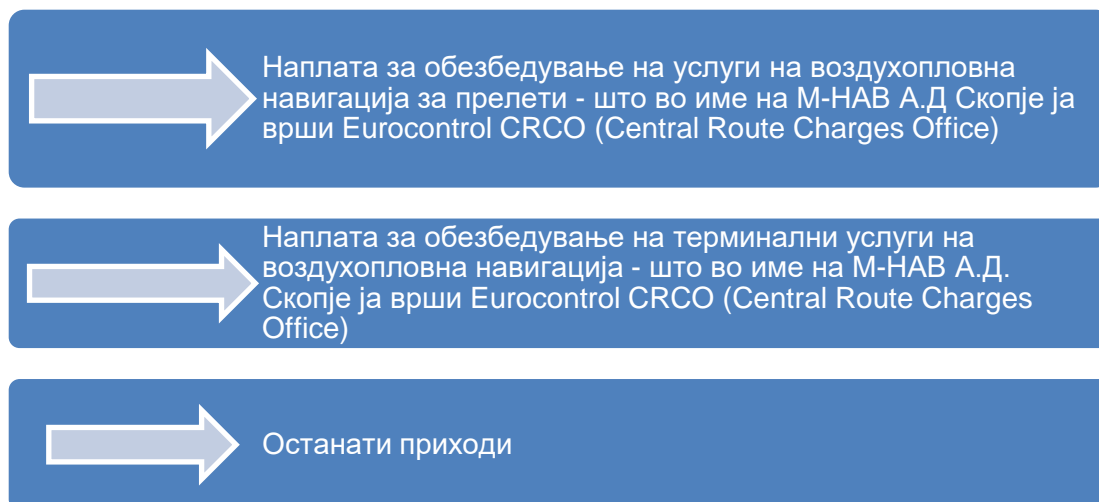
Визија

Воспоставување на М-НАВ А.Д Скопје како Давател на услуги на воздухопловна навигација способен за континуирано обезбедување на високо ниво на безбедни, редовни, експедитивни и ефикасни услуги на корисниците на воздушниот простор и како Давател на услуги на воздухопловна навигација кој функционира во согласност со регулативите на SingleEuropeanSky, да се прилагодува со минимални трошоци на новите Европски регулативи што ќе доведе до обезбедување на одржлива позиција и подобрување на перформансите на изведба во рамките на регионален Functional Airspace Block.

Вредности

М-НАВ А.Д. Скопје остварува сопствени приходи од своето работење по основ на:

Согласно член 53 став 4 од Законот за воздухопловство (“Службен весник на Република Македонија” бр.14/06, 24/07, 103/08, 67/10, 24/12, 80/12, 155/12, 42/14, 97/15, 152/15, 27/16, 31/16 и 64/18), а во врска со условите наведени во Уредбата за давање на услуги на воздухопловната навигација, како и посебните услови во однос на потребниот персонал, опремата, и другите посебни услови неопходни за безбедно и уредно работење (“Службен весник на Република Македонија” бр.02/2018), М-НАВ А.Д. Скопје на 10 март 2010 година се стекна со Уверение МК-01/2010ANSP, со важност од две години, издадено од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија.

Во изминатиот период, во континуитет, Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија потврдува дека М-НАВ А.Д. Скопје како Давател на услуги на воздухопловна навигација ги исполнува сите барања и важечки услови кои се однесуваат на давањето на услуги на воздухопловната навигација и способноста да ги дава истите, и тоа:

- Во март 2012 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација број МК-01/2012ANSP;
- Во март 2014 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација со број МК-01/2014ANSP;
- Во март 2016 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација со број МК01-2016/ANSP;
- Во март 2018 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација со број МК01-2018/ANSP, со важност до 09.03.2020 година.

Во согласност со потребата М-НАВ А.Д. Скопје континуирано да ги исполнува пропишаните барања и услови за давање на услуги на воздухопловната навигација, а кое исполнување во секое време може да биде предмет на проверка од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија, сите овие Уверенија беа издадени со период на важност од две години.

II. Резиме

- Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје својата работа во 2018 година ја насочи кон континуирано исполнување на условите од Уверението за оспособеност за давање на услуги на воздухопловната навигација како и кон континуирано исполнување на оперативните цели на Друштвото за 2018 година:
 - ✓ Одржување високо ниво на безбедност и сигурност на услугите на воздухопловна навигација;
 - ✓ Оптимизирање на искористеноста на расположливиот капацитет, како и обезбедување развој на средства и методи за идните побарувања;
 - ✓ Постојано мониторирање на движењето на побарувачката и соодветно прилагодување на планирањето на капацитетот;
 - ✓ Постигнување нивоа на униформност и компатибилност на системите;
 - ✓ Врвна организациона поставеност и квалитет на услуги;
 - ✓ Засилување и зацврстување на регионалната соработка во насока на преземање значајна улога во регионот;
 - ✓ Остварување на целите од LSSIP планот;
 - ✓ Одржување високо ниво потребно за заштита на околината;
 - ✓ Зголемување на трошковната ефективност;

- ✓ Развивање/одржување на План за човекови ресурси и организирање навремена обука на потребните кадри;
- М-НАВ А.Д. Скопје и во текот на 2018 година учествуваше во обезбедувањето на техничка поддршка на HungaroControl (кој ги обезбедува услугите на контрола на летање за горниот воздушен простор на Косово) преку обезбедување на радарски сигнал од радарот во Охрид и комуникациски сигнал од системот на локацијата Градиште;
- Подготовката на М-НАВ А.Д. Скопје за справувањето со предвидениот зголемен обем на сообраќај во целата година, со посебен акцент на летната сезона во првата половина од 2018 година, како и секоја година пред почетокот на истата, но и ревидирање на интерните акти и договори за соработка со соседните единици на контрола на летање;
- Во текот на 2018 година се продолжи со активностите за понатамошно оптимизирање на структурата на воздушниот простор во Република Северна Македонија и во регионот. Соработката со соседните центри за контрола на летање континуирано се одржува во насока на подобрување на ефикасноста на услугите и намалување на траекториите на воздухопловите. Во текот на 2018 година се отпочнаа и подготовките за дополнително оптимизирање на капацитетите на обласната контрола на летање преку имплементација на таканаречен “оссирапсу саунт” за летната сезона 2019 година;
- “Согласно ЕУ регулативата број 1794/2006 за утврдување на заеднички систем за наплата на услугите на воздухопловната навигација, во прилогот кон Одлуката за начинот на определување на висината на надоместокот за користење на услуги на воздухопловна навигација и начинот на наплата како и висината и начинот на определување на делот од надоместокот за користење на услугите на воздухопловна навигација, донесена од Владата на РМ, (Службен Весник на РМ бр.137/2014), како и записникот од состанокот под број 05-1389/1 од 30.10.2017 година за усогласување на предлог табелите со трошковници на М-НАВ А.Д. Скопје и АЦВ за 2018 година, сите приходи во 2018 година кои ќе се добијат од CRCO - Eurocontrol како надоместок за финансирање на трошоците за услуги за прелети се пренесуваат посебно на сметка на М-НАВ А.Д. Скопје и посебно на сметка на Агенцијата за цивилно воздухопловство на РСМ. Овие средства се распределени во 2018 година од страна на Eurocontrol во сооднос 15,34% за Агенцијата, а 84,66% за М-НАВ А.Д. Скопје (известување од АЦВ до Eurocontrol, под број 05-1761/1 од 29.12.2017 година.)”;
- Како што може да се види од финансиските извештаи во прилог, М-НАВ А.Д. Скопје во 2018 година бележи 177.825.000,00 денари добивка пред оданочување, т.е. 158.354.000,00 денари вкупна сеопфатна добивка за извештајниот период.

Со почит,

Претседател на Управен одбор

Николче Тасески

1 Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија

година	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
број на летови	117.136	118.979	150.509	159.094	154.303	179.959	201.772
% на год. пораст	(0,0%)	(1,6%)	(26,5%)	(5,7%)	(-3%)	(16,6%)	(12,1%)

Табела 1.1: Вкупен број на летови во Република Северна Македонија во периодот 2012 - 2018 година¹

Отворањето на воздушниот простор на Косово во 2014 година и воведувањето на концептот на Free Route Airspace во јуни 2016 година е одличен пример за соработка помеѓу давателите на услуги на воздухопловна навигација во регионот. Сето тоа придонесе за нормализирање на мрежата на воздушни патишта и создавање на најкуси и најфлексибилни воздушни патишта и зголемување на бројот на прелети, како и заштеда на гориво за авиокомпаниите. Од друга страна со зголемувањето на сообраќајот во 2018 година се зголеми и емисијата на јаглерод диоксид за 14,9% повеќе отколку во 2017 година, односно 131.528 тони.

Со имплементацијата на новата организација на воздушниот простор воедно се воспоставија и нови процедури со Контролите на летање од соседните земји. Со оптимално искористување на сите оперативни ресурси и дополнителен ангажман на контролорите на летање коишто минаа повеќе обуки за да се справат со зголемениот обем на работа, безбедно и ефикасно го опслуживме зголемениот обем на сообраќај.

Притоа се запазени сите воспоставени стандарди за обезбедување на услугите без да се предизвика значително доцнење од страна на нашата контрола на летање. Податоците покажуваат дека во најоптоварениот ден, на 11-ти август 2018 година, нашата контрола на летање опслужи 1028 летови од кои 963 прелети на воздухоплови и 65 полетувања и слетувања од аеродромите во Скопје и Охрид.

Во текот на 2018 година вкупно се реализирани 201.772 летови од кои 182.489 се прелети на воздухоплови, што претставува пораст од 12,12% во однос на 2017 година. Според статистиката на Централното биро за наплата на Eurocontrol за 2018 година, Република Северна Македонија бележи пораст од 12% на наплатните единици од прелетите на воздухоплови во однос на 2017 година.

Двата македонски аеродроми, скопскиот и охридскиот во 2018 година ги завршија со 2.342.542 патници, што претставува пораст од 15,5% споредено со истиот период во 2017 година и 19.750 реализирани операции на двата аеродроми или пораст од 8,9% на годишно ниво. Најфрекветната дестинација од скопскиот аеродром е Истанбул со 10,8% пазарен удел, потоа следуваат Цирих (7,7%), Виена (5,6%), Базел (5,4%), Малме (4,7%) и Братислава (3,4%).

Во однос на уделот на авиокомпаниите во патничкиот сообраќај, Wizz Air има превезено најголем број од патниците со 61,4% од пазарен удел, а потоа следуваат Turkish Airlines, Austrian Airlines, Germania Flug и Pegasus Airlines.

¹ Извор: Централно биро за наплата на Eurocontrol CRCO (Central Route Charges Office)

Покрај значителниот пораст на бројот на патници, 2018 година беше исто така успешна и поради тоа што Sky Trax го рангираше скопскиот аеродром меѓу десетте најдобри аеродроми во Источна Европа, што е четврти пат по ред, по 2015, 2016 и 2017 година.

Меѓународниот Аеродром Скопје е поврзан со 37 редовни авиолинии во текот на целата година, опслужени од 12 авиокомпаниии, и 4 чартер дестинации (летна сезона), опслужени од 6 авиокомпаниии.

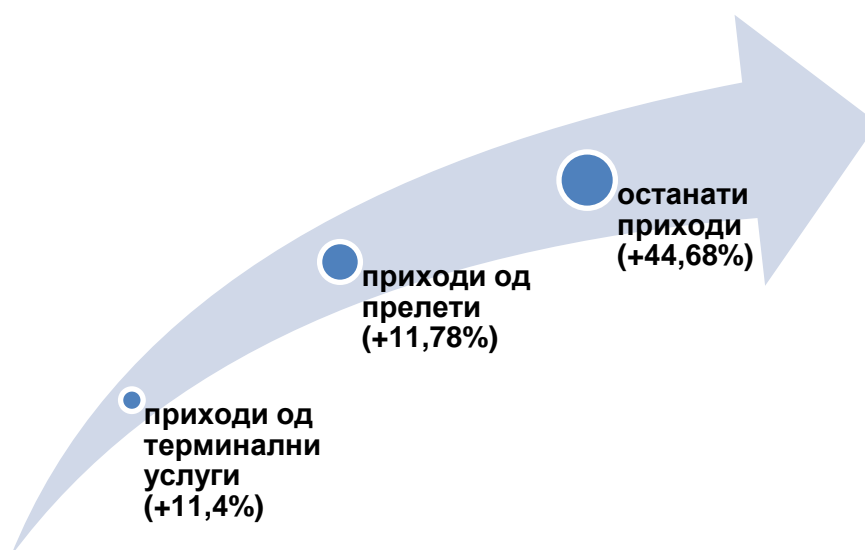
Охридскиот аеродром Свети Апостол Павле има 3 редовни авиолинии во текот на целата година и 8 сезонски дестинации, опслужувани од 12 авиокомпаниии.²

2 Анализа на планирани и реализирани приходи и расходи за 2018 година

2.1 Анализа на планирани и реализирани приходи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година

Како што може да се види од табелата 2.1 подолу, во 2018 година М-НАВ А.Д. Скопје бележи зголемување на вкупно реализираните приходи во однос на вкупно планираните приходи во извештајниот период за 12,08% и тоа:

- 11,78% зголемување на приходите од прелети;
- 11,40% зголемување на приходите од терминалните услуги на воздухопловна навигација;
- 44,68% или износ од околу 4.468.000,00 денари - зголемување на останатите приходи по основ на признати приходи од минати години – околу 1.090.000,00 денари, надомест на штета од осигурување – околу 255.000,00 денари, приходи од камата – околу 563.000,00 денари и останати финансиски приходи – околу 2.675.000,00 денари.

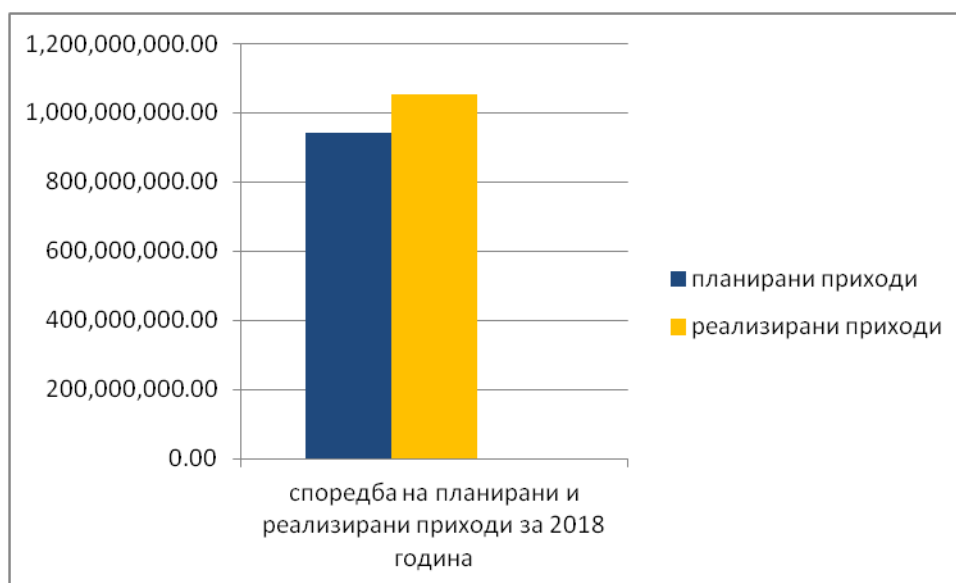

² Извор: Статистика за патнички сообраќај на ТАВ Македонија.

Состојбата со сообраќајот во 2018 година опширно е образложена во Точка 1 – Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија како составен дел на годишниот Извештај за работата на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година.

<u>ВИД НА ПРИХОДИ</u>	<u>ПЛАНИРАНИ 2018</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ 2018</u>	<u>% на реализација</u>
Прелети	808.909.500,00	904.193.581,28	111,78
Терминални услуги	121.954.500,00	135.852.288,41	111,40
Останати приходи	10.000.000,00	14.468.117,31 ³	144,68
<u>ВКУПНО ПРИХОДИ (МКД)</u>	<u>940.864.000,00</u>	<u>1.054.513.987,00</u>	<u>112,08</u>

Табела 2.1: Планирани и реализирани приходи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година⁴

2.1.1 Графички приказ на планирани и реализирани приходи за 2018 година

³ Во износот на останати приходи влегуваат приходи од останати услуги, останати оперативни приходи и приходи од финансирање.

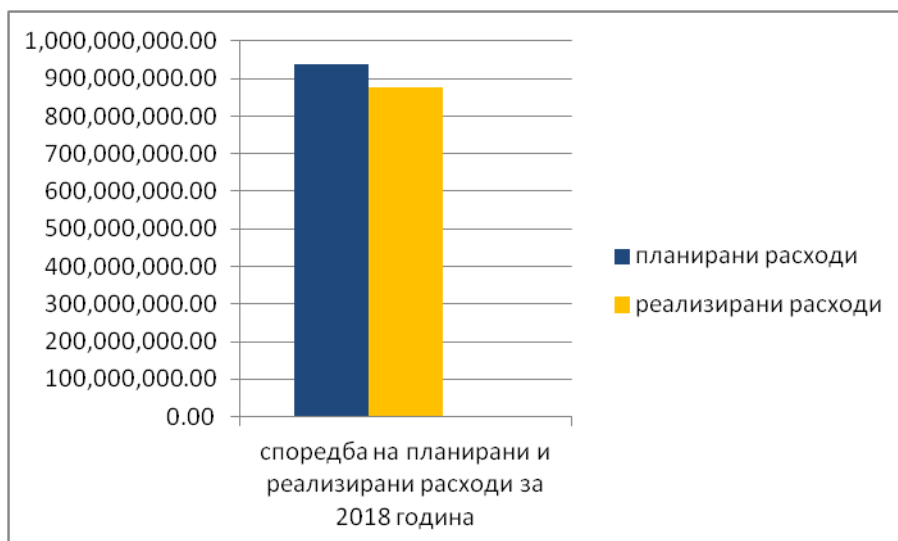
⁴ Извор: Годишен финансиски план на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година; Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2018 година (со датум од 13.03.2019 година).

2.2 Анализа на планирани и реализирани расходи за 2018 година

<u>ВИД НА РАСХОДИ</u>	<u>ПЛАНИРАНИ</u> <u>2018</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2018</u>	<u>% на</u> <u>реализација</u>
Вкупно трошоци за вработените	556.932.000,00	673.287.710,00	109,83
Бруто плати	606.000.000,00	607.969.492,00	100,32
Други трошоци за вработените	7.000.000,00	65.318.218,00	933,12
Вкупно материјални трошоци	120.230.000,00	49.048.769,82	40,80
Трошоци за сировини и материјали	3.000.000,00	4.195.767,81	139,86
Трошоци за резервни делови	41.270.000,00	1.366.115,12	3,31
Потрошена енергија	13.000.000,00	13.053.129,82	100,41
Транспортни услуги	4.000.000,00	1.309.990,08	32,75
Поштенски, телефонски услуги и интернет	16.000.000,00	16.399.987,41	102,50
Трошоци за одржување	41.460.000,00	10.921.332,99	26,34
Дополнително утврдени трошоци минати години	1.500.000,00	1.802.446,59	120,16
Вкупно нематеријални трошоци	122.770.000,00	96.272.391,03	78,42
Закуп на канцелариски простор	1.500.000,00	0,00	0,00
Останати услуги	2.000.000,00	556.275,00	27,81
Дневници за сл.пат и патни трошоци	30.000.000,00	24.403.202,66	81,34
Трошоци за репрезентација	3.000.000,00	1.596.391,02	53,21
Премии за осигурување	16.550.000,00	10.441.071,00	63,09
Чланарини во меѓународни организации и друго	280.000,00	2.768.075,92	988,60
Останати нематеријални трошоци	69.440.000,00	56.507.375,43	81,38
Амортизација	55.000.000,00	47.502.592,00	86,37
Останати трошоци од работењето	6.000.000,00	5.092.398,77	84,87
Вкупно финансиски трошоци	20.000.000,00	5.485.800,06	27,43
Банкарски трошоци	6.000.000,00	1.740.543,58	29,01
Камати по банкарски кредити	14.000.000,00	3.745.256,48	26,75
<u>ВКУПНО РАСХОДИ (МКД)</u>	<u>937.000.000,00</u>	<u>876.689.661,68</u>	<u>93,56</u>

Табела 2.2: Планирани и реализирани расходи за 2018 година⁵

⁵ Извор: Годишен финансиски план на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година; Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2018 година (со датум од 13.03.2019 година).

2.2.1 Графички приказ на планирани и реализирани расходи за 2018 година

Како што може да се види од табелата 2.2 погоре, во 2018 година М-НАВ А.Д. Скопје бележи помала реализација на вкупните расходи во однос на вкупно планираните расходи за извештајниот период за 6,44%, при што:

- Ставката - други трошоци за вработените, реализирани се повеќе средства од планираните заради исплата на трошоци по основ на одредбите од Колективниот договор: помош за смрт на член во семејство, задолжителни лекарски прегледи на контролорите и трошоци за превоз на вработени надвор од Скопје и други трошоци согласно Колективниот договор;
- Ставката – трошоци за сировини и материјали е зголемена согласно Договорот за извршена набавка на лична и заштитна опрема на вработените во СВТ и дел за СВН – мет персонал (по спроведена постапка согласно Годишниот план за јавни набавки за 2017 година, склучен е Договор во февруари 2018 година);
- Ставката – поштенски, телефонски услуги и интернет е зголемена како резултат на зголемени трошоци за ПТТ услуги, фиксна телефонија, како и закуп на водови;
- Ставката – дополнително утврдени трошоци од минати години е зголемена заради извршена корекција на грешка во сметководствената евиденција (прокнижени се трошоци во износ од 1.388.376,00 денари, за износ што во 2017 година бил двапати книжен како приход од терминални услуги);
- Ставката – чланарини во меѓународни организации е зголемена согласно Одлуката на УО на М-НАВ А.Д. Скопје во мај 2018 година за зачленување на М-НАВ А.Д. Скопје во меѓународната организација CANSO (Civil Air Navigation Services Organization) на европско и светско ниво;
- Амортизацијата е пресметана согласно сметководствената политика на М-НАВ А.Д. Скопје во согласност со меѓународните сметководствени стандарди (МСС).

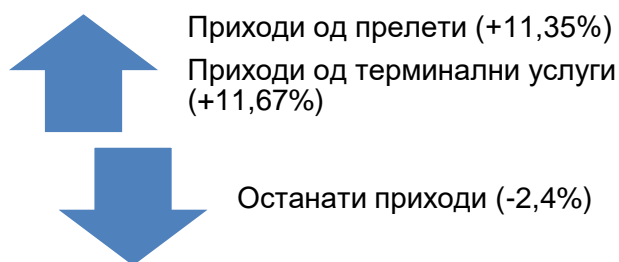
Како што може да се види од горенаведената табела, останатите реализирани трошоци на М-НАВ А.Д. Скопје во 2018 година се во рамките на

планираните, додека кај некои се забележува помала реализација во однос на планираното, како на пример кај трошоците за резервни делови, транспортни услуги, трошоци за одржување, останати услуги, дневници за службен пат и патни трошоци, трошоци за репрезентација, премии за осигурување, останати нематеријални трошоци, како и банкарски трошоци и камати по банкарски кредити.

3 Анализа на реализирани приходи и расходи за 2018 година во споредба со реализацијата во 2017 година

3.1 Анализа на реализирани приходи за 2018 година во споредба со 2017 година

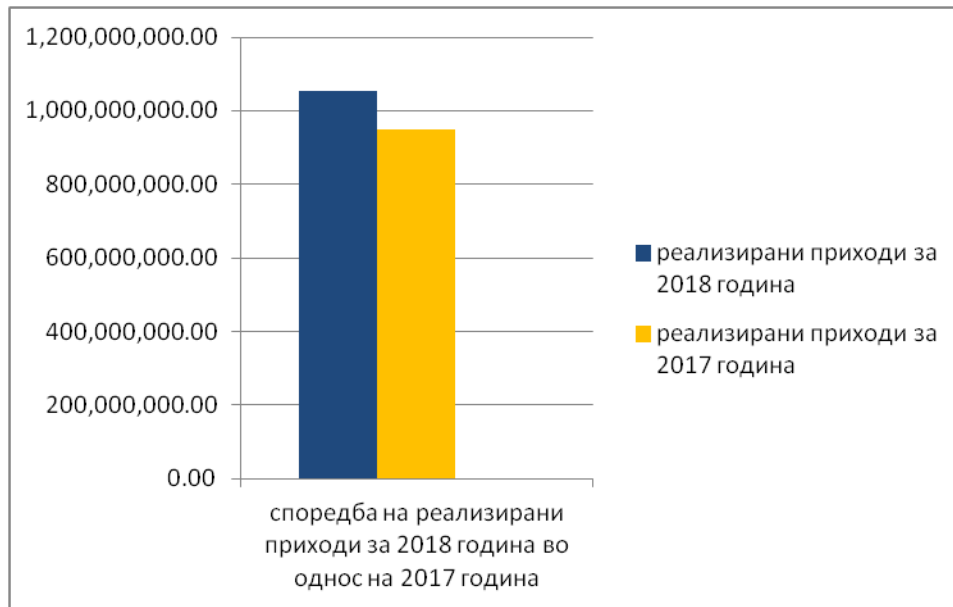
Како што може да се види од Табелата 3.1 подолу, реализираните вкупни приходи за 2018 година во споредба со 2017 година се зголемени за 11,17% по основ на: зголемени приходи од прелети за 11,35% и зголемени приходи од терминални услуги за 11,67%. Останатите приходи бележат извесно намалување за 2,4%.

<u>ВИД НА ПРИХОДИ</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2018</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2017</u>	<u>% на</u> <u>реализација</u> <u>2018/2017</u>
ПРЕЛЕТИ	904.193.581,28	812.050.829,44	111,35
ТЕРМИНАЛНИ УСЛУГИ	135.852.288,41	121.659.788,69	111,67
ОСТАНАТИ ПРИХОДИ	14.468.117,31	14.823.920,10	97,60
<u>ВКУПНО ПРИХОДИ (МКД)</u>	<u>1.054.513.987,00</u>	<u>948.534.538,23</u>	<u>111,17</u>

Табела 3.1: Реализирани приходи за 2018 година во споредба со 2017 година⁶

⁶ Извор: Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2018 година (со датум од 13.03.2019 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2017 година.

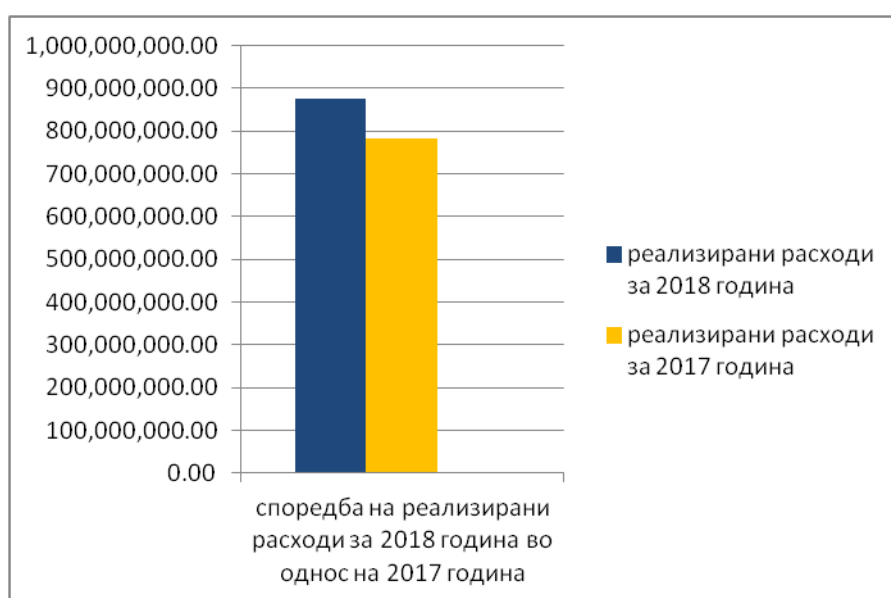
3.1.1 Графички приказ на реализирани приходи за 2018 година во споредба со 2017 година

3.2 Анализа на реализирани расходи за 2018 година во споредба со 2017 година

<u>ВИД НА РАСХОДИ</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2018</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2017</u>	<u>% на реализација</u> <u>2018/2017</u>
Вкупно трошоци за вработените	673.287.710,00	612.872.972,00	109,86
Бруто плати	607.969.492,00	547.878.271,00	110,97
Други трошоци за вработените	65.318.218,00	64.994.701,00	100,50
Вкупно материјални трошоци	49.048.769,82	43.008.158,67	114,05
Трошоци за сировини и материјали	4.195.767,81	713.892,16	587,73
Трошоци за резервни делови	1.366.115,12	3.196.402,64	42,74
Трошоци за енергија	13.053.129,82	14.184.957,99	92,02
Транспортни услуги	1.309.990,08	1.526.286,21	85,83
Поштенски, телефонски услуги и интернет	16.399.987,41	15.405.175,99	106,46
Трошоци за одржување	10.921.332,99	7.123.170,54	153,32
Дополнително утврдени трошоци минати години	1.802.446,59	858.273,14	210,01
Вкупно нематеријални трошоци	96.272.391,03	61.368.668,35	156,88
Закуп на канцелариски простор	0,00	3.716.068,00	0,00
Останати услуги	556.275,00	441.122,00	126,10
Дневници за сл.пат и патни трошоци	24.403.202,66	21.706.678,91	112,42
Трошоци за репрезентација	1.596.791,09	3.495.791,09	45,67
Премии за осигурување	10.441.071,00	8.896.175,00	117,37
Чланарини во меѓународни Организации	2.768.075,92	180.200,00	1.536,11

Останати нематеријални трошоци	56.507.375,43	22.932.633,35	246,41
Амортизација	47.502.592,00	46.906.989,00	101,27
Останати трошоци од работењето	5.092.398,77	13.432.322,22	37,91
Вкупно финансиски трошоци	5.485.800,06	6.450.283,28	85,05
Банкарски трошоци	1.740.543,58	2.006.842,48	86,73
Камати по банкарски кредити	3.745.256,48	4.443.440,80	84,29
<i>ВКУПНО РАСХОДИ (МКД)</i>	<u>876.689.661,68</u>	<u>784.039.393,52</u>	111,82

Табела 3.2: Реализирани расходи за 2018 година во споредба со 2017 година⁷

3.2.1 Графички приказ на реализирани расходи за 2018 година во споредба со 2017 година

Како што може да се види од Табелата 3.2 погоре, реализираните вкупни трошоци на Друштвото за 2018 година се зголемени за 11,82% во споредба со 2017 година, како резултат на:

- Ставката – бруто плати во 2018 година е зголемена во однос на 2017 година заради реализираните 21 нови вработувања во 2018 година;
- Ставката – други трошоци за вработените во која влегуваат трошоци за исплата на јубилејните награди, на помош за смрт на член во семејство, помош на вработени, задолжителни лекарски прегледи на контролорите, како и трошоците за исплата на К-15 и 13-та плата и за превоз на вработени надвор од Скопје, што се исплаќаат согласно Колективниот договор на М-НАВ А.Д. Скопје, се на речиси исто ниво како и во 2017 година и детално прикажани подолу:

⁷ Извор: Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2018 година (со датум од 13.03.2019 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2017 година.

Други трошоци за вработените	01.01-31.12.2018	01.01-31.12.2017
Јубилејни награди	6.262.191,00	9.510.842,00
Помош за смрт на член од семејство	1.317.979,00	1.044.198,00
Помош на вработени	1.856.040,00	1.833.105,00
Исплата на К-15	4.658.112,00	6.957.951,00
Исплата на 13-та плата	32.464.837,00	29.012.654,00
Платен персонален данок за 13-та плата	3.607.208,00	3.223.632,00
Платени придонеси за 13-та плата	13.341.716,00	11.923.005,00
Надомест за одвоен живот	0,00	37.017,00
Задолжителни лекарски прегледи на контролори	1.058.521,00	863.000,00
Трошоци за испити	99.609,00	0,00
Трошоци за превоз на вработени надвор од Скопје	652.005,00	589.297,00
Вкупно (МКД):	65.318.218,00	64.994.701,00

Табела 3.3: Реализирани други трошоци за вработените за 2018 година во споредба со 2017 година⁸

- Ставката – трошоци за сировини и материјали е зголемена согласно Договорот за извршена набавка на лична и заштитна опрема на вработените во СВТ и дел за СВН – мет персонал (по спроведена постапка согласно Годишниот план за јавни набавки за 2017 година, склучен е Договор во февруари 2018 година);
- Ставката – поштенски, телефонски услуги и интернет е зголемена како резултат на зголемените трошоци за ПТТ услуги, фиксна телефонија, како и повисоките трошоци за закуп на телефонски водови;
- Ставката – трошоци за одржување е делумно зголемена во однос на 2017 година поради зголеменото тековно одржување на опремата, но истите се во согласност со планираните трошоци за 2018 година;
- Ставката – дополнително утврдени трошоци од минати години е зголемена како резултат на корекција на грешка во сметководствената евиденција за прокнижени трошоци во износ од 1.388.376,00 денари, кои во 2017 година биле двапати книжени како приходи од терминални услуги;
- Ставката – останати услуги во 2018 се зголемени во споредба со 2017 година, а истото се должи на зголемени трошоци за огласи во дневни весници (за јавни набавки, огласи за вработувања и сл.), како што следи:

⁸ Извор: Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2018 година (со датум од 13.03.2019 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2017 година.

Останати услуги	01.01-31.12.2018	01.01-31.12.2017
Регистрација на возила	50.832,00	79.608,00
Огласи во дневни весници	505.443,00	361.514,00
Вкупно (МКД):	556.275,00	441.122,00

Табела 3.4: Реализирани останати услуги за 2018 година во споредба со 2017 година⁹

- Ставката – дневници за службен пат и патни трошоци во 2018 година се зголемени во однос на 2017 година, а истото се должи на зголемените трошоци за дневници и ноќевања за службени патувања во странство и набавка на авиобилети, за следење на задолжителните курсеви за обновување на знаењето на контролорите на летање (refresh курсеви) што се одржуваат на секои 2 години, но истите се во согласност со планираните трошоци за 2018 година;
- Ставката – премии за осигурување се зголемени како резултат на зголемените износи на осигурување од дејност, патничко осигурување, осигурување на вработени и имот, но истите се во согласност со планираните трошоци за 2018 година;
- Ставката – чланарини во меѓународни организации е зголемена согласно Одлуката на УО на М-НАВ А.Д. Скопје во мај 2018 година за зачленување во меѓународната организација CANSO (Civil Air Navigation Services Organization) на европско и светско ниво;
- Ставката - останати нематеријални трошоци во 2018 година се зголемени во споредба со 2017 година, а истото се должи во најголем дел на зголемените трошоци за семинари и советувања (најголем дел во износ од 15.878.391,98 денари за refresh курсеви за контролорите на летање), адвокатски услуги (истите во износ од 2.085.287,00 денари), останати интелектуални услуги (најголем дел во износ од 4.400.000,00 денари за геодетско снимање на земјиште и препреки по Договор за деловно-техничка соработка со ГЕОФОТО-ЗЕНИТ) и трошоци за извршни пресуди (истите во износ од 4.869.566,00 денари), како што следи:

Останати нематеријални трошоци	01.01-31.12.2018	01.01-31.12.2017
Наемнина за недвижности¹⁰	965.769,00	0,00
- Закуп за антена на Црн Врв	63.969,00	0,00
- Закуп на фудбалско игралиште	247.800,00	0,00
- Закуп на училница за спроведување на Feast Administration Training курс одржан	654.000,00	0,00

⁹ Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2018 година (со датум од 13.03.2019 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2017 година.

¹⁰ Во 2018 година евиденцијата на овие трошоци се води на сметката на останати нематеријални трошоци.

од страна на Eurocontrol (за тестирање на кандидати за контролори, согласно објавениот оглас за избор на кандидати кои ќе посетуваат обука за контролори)		
Надомест надзорен одбор	291.944,00	423.571,00
Донации во земјата	878.918,00	1.101.673,00
- Здружение на воздухопловна федерација	786.673,00	786.673,00
- Здружение специјална олимпијада	92.245,00	0,00
- Синдикат на Контрола на летање	0,00	85.000,00
- Национален сојуз на слепи	0,00	200.000,00
- Албеса Висион Скопје (за печатење на едукативен материјал)	0,00	30.000,00
Авторски хонорари	891.033,00	1.244.190,00
Консултантски услуги (Договор за консултативни услуги со Egis Avia – исплата 20%)	2.455.231,01	0,00
Семинари и советувања	20.978.966,66	672.430,00
- refresh курс за контролорите на летање (задолжителни курсеви на секои 2 години)	15.878.391,98	0,00
- останатите курсеви и обуки за вработените	5.100.574,68	672.430,00
Ревизија на финансиски извештаи	160.000,00	160.000,00
Адвокатски услуги	2.085.287,00	1.400.666,00
Одржување на софтвер	80.600,00	68.200,00
Останати интелектуални услуги	11.767.681,97	6.572.104,39
- ангажирање на ТАВ Македонија по Договор за деловно-техничка соработка (легализација на земјиште, изготвување на архитектонско-урбанистички проект и проект за нова административно-техничка зграда која ќе ја гради М-НАВ А.Д. Скопје)	1.915.848,00	0,00
- геодетско снимање на препреки (Договор со ГЕОФОТО-ЗЕНИТ)	4.400.000,00	4.400.000,00
- изработка на геодетски елаборат	2.122.614,00	0,00
- изработка на катастарски елаборат	60.000,00	0,00
- Изготвување флеш вести (Договор со МИА)	39.012,00	6.820,00
- Трошоци - визи за патување за вработени	254.226,71	15.200,00
- Трошоци за провизија на Eurocontrol, по договор за вршење на услуги за наплата на АТС услуги од авиокомпаниите	922.380,37	923.960,62
- Трошоци за спроведување на Feast	567.919,39	0,00

Administration Training курс одржан од страна на Eurocontrol (за тестирање на кандидати за контролори, согласно објавениот оглас за избор на кандидати кои ќе посетуваат обука за контролори)		
- Трошоци за интелектуални услуги по Договор со Тефик Исмаили	101.667,00	0,00
- Трошоци за архивирање на документи (Договор со фирма Inbox)	185.722,00	90.000,00
- Годишна претплата за изработка на гео-карти (Бентли картографија)	310.531,06	304.032,46
- сертификација по ISO стандард	153.000,00	36.285,00
- ПР услуги по Договор со Маркет Висион	301.195,00	0,00
- трошоци за софтвер (Сектор за воздухопловна техника)	40.596,21	15.892,31
- услуги од Совет за јавни набавки	0,00	605.386,00
- обнова на domein	0,00	1.690,00
- обнова на дигитален сертификат	13.080,00	0,00
- поднесување на годишна сметка во Централен Регистар	2.450,00	2.424,00
- годишен надоместок од Македонска берза (за објавување на финансиски извештаи на слободен пазар)	4.130,00	0,00
- годишна претплата за Академик	39.655,00	0,00
- нотарски услуги	1.800,00	0,00
- изработка на Site survey документација за инсталација на 15 антени	162.000,00	0,00
- годишен надомест од ЦДХВ за водење на евиденција на акции	105.703,00	32.100,00
- надомест за биро за судски вештачења	13.329,00	0,00
- тестирање англиски јазик за контролори на летање (ELPAC и TEA)	44.690,23	83.605,00
- годишен надомест на Агенција за катастар на недвижности	6.133,00	0,00
- трошоци за консултантски услуги со Друштво Клиника Јурис Скопје	0,00	11.387,00
- трошоци за проценка на транспортни средства	0,00	9.000,00
- годишна претплата за Службен весник на РСМ	0,00	34.322,00
Стручни списанија и весници (Репрезент, Правник, Академик, Коха, Слободен печат)	197.416,00	76.882,00
Трошоци за сертификација и лиценци од АЦВ	10.471.617,00	10.316.958,00
Трошоци за извршни решенија - тужби	4.869.566,00	51.556,00
Други нематеријални трошоци	413.345,79	844.402,96

- Издавање на потврда за неосудуваност на вработени	183.066,00	0,00
- финансиска помош на Здружение на воздухопловно-технички персонал	120.000,00	0,00
- Извршени селидбени услуги по Договор со фирма БО-ДИ Трејд Скопје	0,00	243.220,00
- други нематеријални трошоци (фотокопирање, визит карти и сл.)	24.607,72	60.140,67
- издавање на дигитален сертификат	4.360,00	0,00
- трошоци за архивирање	7.504,00	11.256,00
- учество на спортски, хуманитарни и музички манифестации (хуманитарен велеслалом, Скопски маратон, Охридски маратон, музички фестивал)	25.808,07	63.640,29
- трошоци за упис на акции во ЦДХВ	48.000,00	0,00
- спонзорство на Боречки клуб “Лирија“	0,00	25.000,00
- спонзорство на Здружение на воздухопловни метеоролози	0,00	194.700,00
- трошоци за исплата на разлика во плата за Живко Поповски согласно Колективен договор	0,00	246.446,00
Вкупно (МКД):	56.507.375,43	22.932.633,35

Табела 3.4: Реализирани останати нематеријални трошоци за 2018 година во споредба со 2017 година¹¹

4 Инвестиции и развој

Имајќи ја предвид комплексноста и важноста на воздухопловната навигација како и потребата за интеграција во системот на Зедничко европско небо (Single European Sky) и се разбира, хармонизирање со европската легислатива и стандардите на релевантните европски и меѓународни воздухопловни организации, менаџментот на М-НАВ А.Д. Скопје донесе одлука најважните развојни проекти дефинирани во рамките на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ да се финансираат со долгорочен заем од меѓународна финансиска институција. Во координација со Министерството за финансии и Министерството за транспорт и врски, постапката за долгорочно задолжување на М-НАВ А.Д. Скопје кај меѓународна финансиска институција заврши во 2013 година. На 24.09.2013 година М-НАВ А.Д. Скопје потпиша Договор за заем со ЕБОР за финансирање на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ без обезбедување со државна гаранција, во износ од 11.150.000,00 ЕУР, истиот дополнет со Амандман бр. 1 склучен на 10.01.2014 година, Амандман бр. 2 склучен на 13.12.2016 година со кој, меѓу другото се продолжи рокот за полекување на средствата од ЕБОР до 23.09.2018 година.

На 23.05.2018 година побаран е состанок со претставници на ЕБОР со цел продолжување на рокот за повлекување на средства, а состанокот се

¹¹ Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2018 година (со датум од 13.03.2019 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2017 година.

одржа на 04.07.2018 година и ЕБОР информира дека ќе изврши одредени проверки пред да го продолжи рокот. Во текот на нивната евалуација утврдија дека дел од обврските согласно Договорот за заем не се исполнети (висината на осигурување од дејност, т.е. надомест за штета на трети лица треба да изнесува најмалку 500 милиони ЕУР, наместо осигурената сума од 150 милиони ЕУР) и оттука, Договорот нема да може да се продолжи до исполнување на ова барање.

Со цел надминување на проблемот, М-НАВ А.Д. Скопје се обрати до Министерството за транспорт и врски со барање за изменување и дополнување на членот 60-д од Законот за воздухопловство со предлог за непокриениот дел (од 150 до 500 милиони ЕУР) од обврската за надомест на штета на трети лица, да гарантира Владата на Република Северна Македонија. Министерството за транспорт и врски ја прифати иницијативата на М-НАВ А.Д. Скопје и ја отпочна постапката за изменување и дополнување на Законот за воздухопловство, за што со писмен допис од 19.11.2018 година ја информира и ЕБОР.

Оттука, М-НАВ А.Д. Скопје договори и потпиша со ЕБОР на 17.12. 2018 година посебно Писмо за продолжување на рокот за повлекување на средствата од ЕБОР до 30.06.2019 година.

4.1 Проект за наградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза финансиран со средства од ЕБОР

Реализацијата на проектните компоненти опфатени со “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ во 2018 година е како што следи:

4.1.1 Набавка, инсталирање и тестирање на ATM Систем вклучувајќи и техничко-оперативна сала

ATM Системот е примарен систем преку кој се остварува основната услуга на М-НАВ А.Д. Скопје и тоа давање на услуги на воздухопловна навигација во воздушниот простор над Република Северна Македонија со цел безбедно, редовно и ефикасно одвивање на воздушниот сообраќај.

Земајќи ги предвид специфичните барања на ICAO, Европскиот Парламент, Европската Комисија и Eurocontrol за безбедноста, квалитетот и трошковната ефективност, набавката на нов ATM (Air Traffic Management) систем има за цел да се обезбедат поефикасни услуги на воздухопловна навигација, да се зголемат нивоата на безбедност и сигурност како и да се подобрат главните индикатори за изведба (безбедност, капацитет, трошководна ефективност, ефикасност, флексибилност, предвидливост, животна средина).

Имплементацијата на новиот ATM систем вклучува и изградба на нов простор, и тоа за потребите на нова техничка и оперативна сала во која ќе биде сместена опремата од новиот и стариот (резервниот) ATM систем.

Согласно Договорот за заем со ЕБОР истиот беше утврден да се реализира преку метод на набавка во две фази (Two Stage Procurement Method). По целосното спроведување на двете фази од набавката, на 31.07.2017 година од ЕБОР е добиено одобрување, NO OBJECTION на Извештајот за евалуација – втора фаза со препорака за склучување на Договор со фирмата Leonardo S.p.A., чија понуда целосно ги задоволува барањата утврдени во техничките спецификации и тендерската документација.

Од друга страна, констатирано беше дека земјиштето на кое е предвидено да се изгради новата техничко оперативна сала (доградба на

постоечкиот објект), со вкупна површина од 1.150 м², од кои основата е 580 м², е сопственост на Република Северна Македонија, а согласно Договорот за концесија, истото е доделено на користење и управување на холдингот ТАВ – Аеродроми од Турција.

За разрешување и надминување на целата имотно правна ситуација од аспект на регулирање на имотно правните односи и документи-дозвола за градба, како за новата техничко оперативна сала така и за постоечкиот објект на контролата на летање, во текот на 2018 година Менаџментот на М-НАВ А.Д Скопје континуирано ги превземаше сите потребни активности со релевантните институции.

Согласно Заклучокот од Извадокот од Нацрт-записникот од 96-тата Седница на Владата на Република Северна Македонија одржана на 22.10.2018 година, Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје донесе Одлука (бр. 02-2017/8 од 31.10.2018 година) да се испрати Писмо за прифаќање и Договор за набавка на АТМ системот вклучувајќи и техничко-оперативна сала за истиот до прворангираната фирма Leonardo за негово потпишување во согласност со добиеното одобрување (No objection) од страна на ЕБОР на 31.07.2017 година.

Од страна на компанијата Leonardo е доставена бараната гаранција за квалитет на изведба и Договорот се потпиша на 14.12.2018 година со цена на Договор од 7.878.872,50 ЕУР. До крајот на 2018 година започнаа активностите за стапување во сила на договорот, т.е. доставување на банкарска гаранција за авансно плаќање и фактура за авансно плаќање од страна на компанијата Leonardo, доставување на Апликација за повлекување на средства од ЕБОР и исплата на фактурата. Периодот на фазната имплементацијата на Договорот изнесува 22 месеци по стапувањето на сила на Договорот предвидено до крајот на март 2019 година. Паралелно се одвиваат и потребните активности за добивање на градежна дозвола за изградба на техничко-оперативната сала која се очекува да се добие до јуни 2019 година, со што, во јули 2019 година се очекува да започнат градежните активности за изградба на техничко-оперативната сала.

4.1.2 Набавка, инсталирање и тестирање на Систем за комутација на говорни канали (VCS)

Во системот за контрола на летање, еден од основните подсистеми преку кои се остварува комуникација на контролорот на летање со воздухопловите, но и со соседните центри за контрола на летање е системот за комутација на говорни канали. Новиот систем ќе го замени тековниот кој што е веќе 20 години стар и би станал примарен систем преку кој ќе се одвива комуникацијата во контролата на летање.

Постапката за набавка на нов VCS систем е веќе спроведена во 2017 и 2018 година, но поради неисполнување на техничките барања од страна на сите понудувачи, на 19.06.2018 година добиено е одобрение од страна на ЕБОР за повторување на набавката и распишување на нова набавка со ревидирана техничка спецификација. Процесот на изготвување на новата тендерска документација во координација со консултантите се очекува да биде компетиран до крајот на мај 2019 година, кога и се планира да се објави повторениот повик за набавка. По спроведување на постапката за набавка, потпишување на Договор се планира во декември 2019 година, додека фазната имплементацијата на договорот предвидува период од 9 месеци.

4.1.3 Набавка, инсталирање и тестирање на ВХФ радио систем и микробранов линк

Ова е систем преку кој контролата на летање остварува радио комуникација со воздухопловите. Согласно ICAO Annex-ите, давателот на услуга за воздухопловна навигација е должен да обезбеди систем за радиотелефонија со воздухопловите, преку систем за радиоврски кој работи во фреквентниот опсег наменет исклучиво за таа намена. Со овој проект треба да се замени постоечката радио опрема и преносен систем со нов ВХФ радио систем.

По спроведување на целосната постапка за набавка, на 17.03.2017 година од ЕБОР е добиен NO OBJECTION на Извештајот за евалуација на пристигнати понуди со предлог за склучување на Договор со фирмата Northrop Grumman/Park Air Systems во вкупен износ од 778.054,56 ЕУР во кој износ се вклучени и 53.140,58 ЕУР за резервни делови.

По доставување на информацијата до останатите понудувачи за резултатот од евалуациониот извештај, две фирми учесници на тендерот доставуваат жалби за изборот до ЕБОР. Од страна на ЕБОР е добиено одобрување (20.07.2018 година) за потпишување на Договор при што беа отфрлени двете жалби за избор на прворангираниот понудувач. Проектот за набавка на новиот ВХФ систем до крајот на 2018 година беше во постапка на потпишување на Договор со прворангираниот понудувач Park Air Systems. Имено, се одржаа неколку кларификациони состаноци со компанијата Park Air Systems и се изготви Амандман бр. 1 на Договорот со кој се изменува и дополнува Член 3 од Договорот, т.е. се дополнуваат условите за стапување на сила на Договорот со нов услов 3.1 (4) со кој се обврзува компанијата Park Air Systems да достави безбедносни сертификати издадени од домицилните земји за лицата кои ќе учествуваат при имплементацијата на обврските од Договорот за локацијата Солунска глава во рок од 4 месеци по потпишување на договорот. По одобрувањето на Договорот и Амандманот бр. 1 на истиот од страна на ЕБОР, истите се потпишани на 11.03.2019 година. Се очекува реализацијата на договорот да заврши до април 2020 година.

4.1.4 Набавка, инсталирање и тестирање на Дигитален систем за снимање на говорни канали (BPPC)

Во системот за контрола на летање согласно ICAO Annex 10 законска обврска е да се снимаат оперативните комуникации и записите да се чуваат минимум 30 дена. Со новиот систем би се заменил постоечкиот, а истиот ќе биде во потполно редувантна конфигурација, кој би ги задоволил сегашните и идните потреби за снимање на оперативните говорни канали во системот за контролата на летање во Скопје. Системот се набавува како замена на постоечкиот VRRS систем, кој е во експлоатација околу 15 години.

Согласно правилата и постапките за набавка на ЕБОР и согласно Договорот за заем со ЕБОР истиот се реализираше преку метод на набавка – Отворен повик, а по целосното спроведување на постапката за набавка, Договор за набавка на Дигитален систем за снимање на говорни канали (BPPC) со цена на договор во износ од 148.033,1 ЕУР е склучен на 14.06.2016 година.

На почетокот од 2018 година системот е целосно имплементиран до фаза до која е планирано согласно Договорот за набавка, т.е. системот е инсталиран и тестиран, останува истиот да се реинсталира во новата техничко-оперативна сала кога ќе биде изградена.

4.1.5 Набавка, инсталирање и тестирање на Моде-С секундарен набљудувачки радар

Mode-S секундарен набљудувачки радар (Mode-S Enhanced Surveillance Ground Station Implementation) значително ќе ја зголеми доверливоста на радарските податоци која директно би влијаела на капацитетот и безбедноста на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија. Согласно правилата и постапките за набавка на ЕБОР и согласно Договорот за заем со ЕБОР истиот е утврден да се реализира преку метод на набавка – Отворен повик.

По спроведената постапка за набавка, евалуациониот извештај со препораката за склучување на договор е испратен до ЕБОР на одобрување и добивање NO OBJECTION на 14.08.2017 година.

Управниот одбор, при повторно разгледување на Извештајот за евалуација пратен до ЕБОР на 14.09.2017 година (и истиот препратен на 25.09.2017 година на барање од ЕБОР), констатираше од технички аспект дека потребно е да се изземат препорачаните резервни делови од вкупната цена предложена за доделување на Договор (2.438.762,69 ЕУР) истата наведена во Табела 11 од Извештајот за евалуација. Ова воедно ќе резултира со намалување на цената на договор.

Согласно Извадокот од Нацрт–записникот од 63-тата седница на Владата на Република Северна Македонија одржана на 10.04.2018 година, Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје донесе одлука да го прекине отпочнатиот процес за набавка на нов Моде-С секундарен набљудувачки радар, од причина што договорот за закуп на приватното земјиште е еднострано раскинат од страна на закуподавачот и поради тоа што мора да се одреди нова локација на државно земјиште за поставување на новиот Моде-С радар. Од страна на ЕБОР на 09.05.2018 година добиено е одобрение за прекин на отпочнатата набавка и распишување на нова набавка со ревидирана техничка спецификација и поставување на опремата на нова подобна локација.

До крајот на 2018 година се работеше на изготвување на ревидираната тендерска документација, а се очекува таа да биде финализирана до крајот на мај 2019 година, кога и се планира да се објави повторениот повик за набавка. Паралелно се изготвуваат повеќе анализи за избор на новата локација на која би се поставил новиот Моде-С радар.

По спроведување на постапката за набавка, потпишување на Договор се планира во декември 2019 година, додека фазната имплементацијата на договорот предвидува период од 12 месеци.

4.1.6 Надградба на постоечкиот МССР Радар инсталиран во Охрид

Согласно стратегијата на Eurocontrol за имплементација на Mode-S радар, SESAR стратегијата и LSSIP, модернизацијата на постоечкиот монопулсен радар и инсталирањето на ENHANCED Mode-S Радар ќе придонесе М-НАВ А.Д. Скопје да се здобие со надграден радарски систем во кој е применета најновата радарска технологија, а со тоа ќе се зголеми доверливоста која системите ја обезбедуваат, а која директно ќе влијае на капацитетот и безбедноста на воздушниот сообраќај кој се одвива на небото на Република Северна Македонија. Согласно правилата и постапките за набавка

на ЕБОР и согласно Договорот за заем со ЕБОР истиот е утврден да се реализира преку метод на набавка – Директна спогодба. (Direct Contracting)

По целосно спроведување на постапката за набавка и финалното одобрување од страна на ЕБОР, М-НАВ А.Д. Скопје склучи Договор за реализација со понудувачот Indra на 31.03.2016 година во износ од 728.405,00 ЕУР, по што се продолжи со имплементацијата на Договорот.

Започнатите активности на инсталацијата на надградбата на Охридскиот радар во enhanced Mode-S на 28.11.2017 година беа прекинати 12.12.2017 година. Преговорите за продолжување на надградбата продолжија на почетокот на 2018 година кои беа отежнати од причина што еден од радарите кои се користат во нашиот МРТ (мулти радар трекер), поради снежни наноси на радарот имаше влошени перформанси и не можеше да се користи.

Во повеќе наврати договорната фирма Indra доставуваше прелиминарни планови како да продолжат активностите и од кој датум. Во последната верзија беше доставен планот на активности со инсталација да продолжат на почетокот на мај и истите да завршат на 10-ти јуни, а комплетниот процес да заврши на 29-ти јуни. По ова би следувал процес на сертификација во соработка со АЦВ (Агенција за цивилно воздухопловство). Ова значеше дека целокупниот процес би завршил во шпицот на летната сезона. На барање на М-НАВ А.Д. Скопје овие активности се одложија за 10-ти септември 2018 година.

Овие активности продолжија на 10-ти септември и беа прекинати на 21-ви септември, во голем дел поради интервенција на радарот на Витошкиот радар од кој добиваме радарски податоци. Овој радар беше под NOTAM од 17-ти до 30-ти септември.

Активностите со надградбата продолжија на 09.10.2018 година и истите завршија на 26.10.2018 година. Од 09-ти до 19-ти октомври 2018 година се работеше на мерења и подесување како дел од припремањето на DRY RUN SAT (Test Readiness report). Во периодот од 22-ри до 26-ти октомври 2018 година се одржа ОЈТ тренинг на кој присуствуваа 9 вработени од М-НАВ А.Д. Скопје.

Во следниот период беше актуелен проблемот со неможноста М-НАВ А.Д. Скопје да повлекува средства од ЕБОР и ги плаќа обврските кон договорната страна Indra. Обврските беа платени на 21.12.2018 година. И покрај проблемот со плаќањето, на повик на М-НАВ А.Д. Скопје за разрешување на проблемот со мониторирањето и контролата на помошните уреди на радарската станица, договорната страна Indra испрати свој експерт во периодот од 26-ти до 30-ти ноември 2018 година.

На ден 12.12.2018 година се одржа состанок со договорната страна Indra каде се изврши пресек на досегашните активности, се договорија решенија за надминување на одредени проблеми, дополнителни тестови како и следните чекори за да се има успешен SAT.

Проектот ќе продолжи и во 2019 година и се очекува да заврши на крајот од мај 2019 година.

4.1.7 Набавка, инсталирање и тестирање на AWOS/ATIS/VOLMET системи за Аеродром Скопје и AWOS систем за Аеродром Охрид

Набавка, инсталирање и тестирање на метео опрема за аеродромите во Скопје и Охрид вклучува замена на постоечките AWOS/ATIS/VOLMET системи која се состои во замена на двете Artais AWOS 2000 станици на аеродромите во Скопје и Охрид, како и замена на ATIS и VOLMET системите кои се лоцирани на аеродромот во Скопје со што ќе се постигне континуирано и непречено

обезбедување на метеоролошко обезбедување на воздушниот сообраќај и навремено доставување на воздухопловни MET информации до корисниците.

Договор за набавка на метеоролошка опрема за аеродромите во Скопје и Охрид - AWOS/ATIS/VOLMET системи се потпиша на 11.12.2015 година со компанијата Telvent Netherlands B.V., истиот со цена на договор од 750.920,00 ЕУР. Реализирана е фазата на Factory Acceptance Test и опремата е испорачана и инсталирана. Дел од предвидените обуки се реализирани и во тек на август и септември 2017 година е спроведен Site Acceptance Test-от (тестирање на опремата на оперативна локација) само за опремата која е инсталирана во Скопје којшто не е успешно комплетно завршен поради утврдени неправилности.

Во 2018 година производителот TELVENT Netherlands BV ги отстрануваше преостанатите забелешки, како еден од условите за продолжување на проектните активности и следно спроведување на SAT сесија за новите MET системи на аеродромот во Охрид.

По повторното спроведување на Site Acceptance Test -от во Скопје и Охрид, на 14.11.2018 година издаден е соодветен сертификат, со одредени минорни забелешки кои не се од оперативна природа. Целосната имплементација на овој проект се очекува да заврши до крајот на мај 2019 година.

4.1.8 Консултантски услуги за асистенција на Единицата за имплементирање на Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација 02

На 05.07.2018 година се склучи Договор за консултантски услуги за асистенција на Единицата за имплементирање на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ со компанијата Egis Avia која беше избрана со спроведена постапка за набавка согласно политиките и правилата за набавка на ЕБОР за избор на консултант, истиот со рок за имплементација од две години.

Во 2018 година беа одржани неколку телеконференции и работни состаноци со консултантот Egis Avia кои воедно асистираа во изготвувањето на тендерските документации за набавка на VCS системот и Mode-S радарот, изготвување на квартални извештаи за прогрес на имплементацијата на проектите, план за повлекување на средства од ЕБОР, ажурирање на планот за набавка на проектите финансирани од ЕБОР и друго. Исто така, консултантот во континуитет асистираше во превземањето на сите активности потребни за продолжување на рокот за повлекување на средства од ЕБОР кој истекува на 30.06.2019 година, како и за реструктурирање на Договорот за заем склучен со ЕБОР, согласно договорените чекори на состаноците одржани со претставниците од ЕБОР на ден 04.07.2018 година, 17.12.2018 година и 14.02.2019 година.

4.2 Програма за капитални инвестициони вложувања на М-НАВ А.Д. Скопје финансирани од сопствени средства

4.2.1 Document management and Business Process management system

Набавка на компаниски систем за управување со документација, електронска евиденција на истите, управување со процеси, набавки, тимски организации, планирање и евидентирање на процеси и средства.

Реализација: фебруари - мај
Вредност: 15.000.000,00 денари

4.2.2 Набавка на нов ILS систем и нов DME уред, инсталирање и пуштање во работа - Аеродром Св. Апостол Павле Охрид и набавка и инсталација на нов DME како дел од ILS системот на Меѓународниот Аеродром Скопје

Со оваа набавка треба да се изврши замена на постарите оперативни уреди и тоа во рамките на системот за прецизно слетување ILS-MSK поставен на Меѓународниот Аеродром Скопје во 2011 година, на уредот DME FSD-40 од производителот Алкател инсталиран во 1995 година во рамките на тогашниот ILS систем. Во рамките на системот за непрецизно слетување DVOR/DME- OHR поставен на Аеродромот Св. Апостол Павле во Охрид во 2000 година, е уредот DME FSD-40 од производителот Алкател инсталиран во 1995 година во рамките на тогашниот DVOR/DME систем. Системот за прецизно слетување ILS-MOH поставен на аеродромот Св. Апостол Павле во Охрид во 1995 година, како уред за одредување на позицијата на воздухопловот до зоната на слетување, поставен е системот S4000 од производителот Алкател инсталиран во 1995 година. Сите погоре наброени уреди и системи имаат 22 годишно непрекинато давање на сервис во навигацијата. За да се задржи високото ниво на квалитет, достапност и континуитет на услугите на М-НАВ А.Д. Скопје, потребна е нивна замена со нови кои ќе овозможат задржување на нивото на сервисот.

Замената треба да е на:

- ILS систем наменет за аеродромот Св. Апостол Павле во Охрид
- DME уред наменет за аеродромот Св. Апостол Павле во Охрид
- DME уред наменет за Меѓународниот Аеродром Скопје

Реализација: март - септември
Планирана вредност: 40.000.000,00 денари

4.2.3 Набавка и инсталирање на ADS-B систем

Поради фактот што до јули 2020 година е задолжителна опременоста на воздухопловите (со поголема тежина од 5700 кг) со новиот стандард ADS-B In/Out уред за одзив (транспондер), како и предвиденото инсталирање на новиот АТС систем кој е во фаза на набавка, а воедно и можноста за имплементирање на нови техники во истиот што веќе е специфицирано во техничката спецификација за новиот систем, а првенствено се однесува на процесуирањето на Mode-S радарски податоци и ADS-B податоци, потребно е да се набави ADS-B систем. Овој систем во првична фаза би се состоел од 3

ADS-B сензори, процесирачки/интерфејсни единици и 2 мониторирачки/управувачки дисплеи. Овој систем би требало да се имплементира пред пуштањето во употреба на новиот АТЦ систем т.е. идниот испорачател на АТЦ системот ги има на располагање податоците од овој систем кој во 2020 година ќе биде систем за детекција на воздухопловите.

Планирана реализација: април - октомври
Планирана вредност: 20.000.000,00 денари

Горенаведените планирани инвестиции за 2018 година финансирани од сопствени средства на М-НАВ А.Д. Скопје не се реализирани од причина што во 2018 година не е добиена согласност од ЕБОР за нивна реализација. Имено, согласно Дел 6.02. – Капитални трошоци од Договорот за заем склучен со ЕБОР на 24.09.2013 година за финансирање на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ во износ од 11.150.000,00 ЕУР, без обезбедување со државна гаранција, а истиот дополнет со Амандман бр. 1 склучен на 10.01.2014 година, како и Амандман бр. 2 склучен на 13.12.2016 година, М-НАВ А.Д. Скопје треба претходно да добие согласност од ЕБОР за планираните инвестиции за 2018 година од сопствени средства на Друштвото.

Постапката за добивање на одобрение на горенаведените инвестиции од страна на ЕБОР до крајот на 2018 година сеуште беше во тек и од таа причина истите се одложени за реализација во 2019 година.

5 Политика на човечки ресурси

Одделението за човечки ресурси на М-НАВ А.Д. Скопје во 2018 година, генерално беше посветена на давање на логистичка и советодавна поддршка на останатите Сектори/одделенија и на вработените за сите прашања поврзани со човечкиот ресурси. Одделението се потруди да се реализира планираната политика и програма на човечките ресурси, а исто така продолжи со реализацијата на веќе утврдената и усвоена политика во вршењето на дејности и активности поврзани со развојот на работната сила, промоција на управувањето со човечките ресурси, како и унапредување на професијата менаџмент на човечки ресурси.

Одделението учествуваше во регрутацијата, обуките на вработените, комуникацијата со институции за развој и унапредување на персоналот и за усогласување со регулативите (ЗРО и Трудова инспекција).

Ангажманот беше насочен кон унапредување на работењето, софистицирање и примена на системот за работна дисциплина, а исто така одделението предлагаше политики и процедури за управување со човечкиот ресурс, и учествуваше во проекциите за планирање и вработување на човечкиот ресурси, имајќи го во предвид фактот што во изминатите години по разни основи се намали бројот на вработени.

Во 2018 година, одделението за човекови ресурси континуирано учествуваше со центрите за обука на Друштвото во реализирање на следните политики:

- Континуиран развој на професионалните и стручни способности на сите вработени;
- Дообразовање и стручно оспособување, неопходни за непречено и ефикасно остварување на процесот на работа во М-НАВ А.Д. Скопје;

- Применување на соодветен систем на распоредување, ротација и унапредување на вработените врз основа знаењето што го поседуваат, покажаните способности и применетата умешност во извршувањето на работните обврски;
- Обезбедување на еднаков третман на вработените, безбедност на работното место и соодветни работни услови.

Во периодот од јануари до декември 2018 година Одделението за работа со човечки ресурси во својот делокруг на работа извршуваше:

- огласување на испразнети, слободни работни позиции и склучување на Договорите за работа;
- обработка на пристигнати апликации за вработување;
- селекција и регрутација на човечки ресурс;
- поединечно известување на апликантите за резултатите од селекцијата;
- известувања за резултатите до Управниот одбор на Друштвото;
- известувања до одбиени апликанти и архивирање на документацијата по огласите;
- учествуваше при тестирањето за регрутирање на човечки ресурс;
- подготовка на сет документација за пријава / одјава, изготвување договори за работа, решенија, анекси кон договорите за вработување;
- пријави / одјава на вработени во Агенцијата за вработување и во Фондот за здравство;
- оформување досие и архивирање на документацијата;
- запознавање на новопримените вработени со работната околина и воведување и запознавање со деловните активности и организацијата на Друштвото;
- скенирање на документи за олеснување и унапредување на работењето;
- учествуваше во изготвување распореди за обука, координација со другите одделенија и сектори, перманентно следење/евидентирање на лицата кои подлежат на обука;
- рачни и електронски внес на матични податоци на вработените и перманентно ажурирање на списокот на вработени;
- перманентно следење на договорите на вработените со цел регулирање на нивниот статус;
- изготвување на планови за годишни одмори во соработка со другите одделенија/сектори и изготвување решенија за вработените, како и изготвување решенија за платени и неплатени отсуства;
- изготвување потврди поврзани со работниот однос за вработените по различни основи (потврди за аплицирање за визи, мобилна и фиксна телефонија, запишување на последипломски студии и по други основи);
- изготвуваше месечени извештај за работна дисциплина и извештај за плата;
- пријава/одјава на вработени и M1/M2 обрасци;
- изготвување предлози за политики и процедури за човечкиот ресурс;
- комуникација со трудов инспекторат и усогласување со прописите по сите решенија добиени од инспекторатот;
- следење на Законот за работни односи и другата регулатива;
- комуникација со центрите за обука и едукација како во Друштвото така и кај екстерните центри;

- учествуваше на трибини, презентации, семинари во организација на МАЧР и други институции во врска со човечкиот ресурс ;
- комуникација со Синдикатот на Друштвото.

Покрај активностите поврзани со човечкиот ресурс, Одделението во измината година помагаше и учествуваше во следните останати активности:

- изготвување на списоци и решенија/одлуки за исплатата за награди, регрес за годишен одмор, јубилејни награди на вработените, финансиска помош на семејствата на вработените, исплата при пензионирање на вработените од Друштвото како и
- учествуво во работењето како членови на разни комисии (дисциплински постапки и други).

6 Регионална соработка; FAB's

Според SES регулативите горниот воздушен простор во европскиот и афричкиот ICAO – International Civil Aviation Organization регион (EUR and AFI ICAO region) мора да биде реконфигуриран во FABови – Functional Airspace Blocks (функционални блокови на воздушен простор) како еден од начините за постигнување на SES целите. Организацијата на воздушниот простор во функционални блокови треба да го подобри планирањето и протокот на воздушниот сообраќај, да се зголеми ефикасноста на авијацијата во Европа, да се минимизираат доцнењата и да се оптимизира капацитетот на воздушниот простор преку задоволување на барањата на сите корисници на истиот.

Освен земјите членки на ЕУ, SES регулативите ги обврзуваат и земјите кои потпишале билатерални или мултилатерални договори за авио превоз со Европската Унија. Во овие земји спаѓаат Норвешка, Швајцарија, земјите на Западен Балкан, во кои спаѓа и Република Северна Македонија, и Исланд кој не е обврзан да формира FAB бидејќи не е во рамки на европскиот ICAO регион.

Денес, постојат девет FAB иницијативи во кои се вклучени сите обврзани земји. Во поблискиот регион постоечки иницијативи се Blue Med FAB и Danube FAB.

Во процесот на позиционирање на Република Северна Македонија при одредувањето на стратегијата за приклучување на одредена FAB иницијатива пред се треба да се има предвид географската позиција и токовите на воздушниот сообраќај со цел оптимизација на капацитетите, потребата да се оптимизира интероперабилноста на системите и креирање на заедничка легислатива и стандарди помеѓу членовите на одреден FAB.

На 03.11.2011 година во Скопје е одржан состанок помеѓу замениците Министри за транспорт на Република Северна Македонија и Република Бугарија на кој состанок присуствуваа и делегации од воздухопловните власти на двете држави. На состанокот од страна на бугарскиот заменик министер беше врачена покана за Република Северна Македонија да се вклучи како набљудувач во Danube FAB. На 08.12.2011 во Софија е одржан состанок помеѓу делегации на Bulatsa и Агенција за цивилно воздухопловство на Република Бугарија од една страна и М-НАВ А.Д. Скопје и Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија на кој состанок од бугарската страна се презентирани процесите поврзани со статусот и состојбите на Danube FAB.

На 28.10.2015 година на шестиот состанок на Управувачкиот Совет на DANUBE FAB кој беше одржан во Софија, Република Северна Македонија се

здоби со статус набљудувач во истиот. На ова претходеа повеќегодишни состаноци и консултации со и помеѓу членовите на DANUBE FAB-от. Ова е по претходно доставена и разгледана информација од страна на Владата на РСМ.

Во ноември 2015 година М-НАВ А.Д. Скопје беше поканет како посетител во рамките на симулацијата за Free Route Airspace (концепт на слободно планирање на рута) во рамките на DANUBE FAB-от. Оваа симулација се изведе во експерименталниот центар на EUROCONTROL во Бретањи. Експертскиот тим на М-НАВ А.Д. Скопје кој присуствуваше на презентацијата, собраниите информации и искуства ги пренесе и примени при подготовка на имплементација на FRA проектот во Република Северна Македонија, кој почна да се применува пред почетокот на летната сезона 2016 година.

Активното учество на претставници на М-НАВ А.Д. Скопје на состаноците за регионална соработка помеѓу FAB-овите продолжи и во 2017 година, (состанокот одржан во Софија во октомври 2017 година), како и почетокот на 2018 година (состанокот одржан во Софија на 31.01. и 01.02.2018 година) на кои што се разгледуваше пред се ефикасноста во функционирањето на FAB-овите, прогнозите за порастот на сообраќајот и прашањето на економија на обемот, фрагментацијата на воздушниот простор и додадената вредност на FAB-овите при изработката на cost-benefit анализите.

Воедно се разгледуваа и дискутираа најавените измени на ЕУ регулативите во насока на изработката на плановите за ефикасност на даватели на услуги за третиот референтен период, почнувајќи од 2020 година, со посебен осврт на клучните области на ефикасноста, како безбедноста, капацитетот на воздушниот простор, трошковната ефикасност и заштитата на човековата околина.

М-НАВ А.Д. Скопје како дел од делегацијата на Република Северна Македонија со свој претставник присуствуваше на 11-от состанок (21.05.2018 година) и 12-от состанок (24.10.2018 година) на Управувачкиот Совет на Danube FAB во улога на набљудувач во работата и активностите кои ги преземаат двете членки на FAB-от. На овие состаноци преку претходно утврдена агенда се разгледуваат и координираат разни концепти и иницијативи кои имаат за цел да го подобрат и оптимизираат протокот на воздушниот сообраќај во рамките на самиот FAB, но и во целата европска авиомрежа.

Во текот на 2018 година како најактуелни се издвојуваат SEE/SEEN FRA концептот во рамки на FAB-от, проширување на FAB-от, со упатување на покани најпрво за набљудувачи, а потоа и за полноправни членки на FAB кон сите соседи. На состаноците на Управувачкиот Совет на DANUBE FAB се претставуваат и последните развојни технологии и планови во техничката област, се со цел да се подобри и рационализира техничката инфраструктура во контекст на континуирани промени во околината на управувањето со воздушниот сообраќај.

7 Исполнување на дефинираните цели за 2018 година

7.1 Достигнување на Стандардите за безбедност, обезбедување и квалитет

Одделението за безбедност, обезбедување и квалитет - БОК одговара директно на Управниот Одбор на М-НАВ А.Д. Скопје. Во 2018 година успешно ги изврши активностите во согласност со годишниот план утврден од страна на Комитетот за Безбедност на М-НАВ А.Д. Скопје како и обврските дефинирани во Упатството за управување со

безбедноста, обезбедување и квалитет и дефинираните цели од Стратешкиот бизнис план на М-НАВ А.Д. Скопје.

7.1.1 Безбедност

Што се однесува до безбедноста, постигнатите резултати се во согласност со поставените цели (таргети).

Во однос на планираните активности и поставените таргети од безбедносен аспект после мониторинг активностите на одделението за Безбедност, Обезбедување и Квалитет, може да се заклучи дека Системот за Управување со Безбедност ги има исполнето поставените цели за 2018 година.

Во 2018 година имавме редовен надзор од страна на АЦВ во врска со Ре-сертификација на М-НАВ А.Д. Скопје кој помина според планираното. Беа идентификувани некои очекувани забелешки кои веќе беа опфатени со планираните активности за 2018 година (ажурирање на СММ со процедури, ажурирање на политика за безбедност, организациона структура на SMS, одговорности и задолженија, план за обуки за безбедност и документ за развој на култура за безбедност).

Согласно записникот со забелешки од страна на АЦВ беше изработен акционен план и доставен до сите одделенија за понатамошно постапување и отклонување на овие забелешки.

На 09.03.2018 година, сертификатот за давање на воздухопловни навигациони услуги на М-НАВ А.Д. Скопје е продолжен за две години до 09.03.2020 година.

Со цел да се спроведат сите барања од ИКАО Анекс 19, EU Reg-376, EU IR-390 и Implementing Reg 1035 и самиот регулатор АЦВ, се пристапи кон ревизија на постоечките упатства и креирање нови програми. Во 2018 беа изготвени нови нацрт и дополнети верзии на Упатства и програми во согласност со забелешките од регулаторот АЦВ.

Согласно MNAV safety performance indicators and targets за 2018 година се спроведе тренд анализа на зачестените настани, истото беше презентирање на safety OPS група и беа извлечени заклучоци за превенирање на истите. Овие заклучоци беа предмет на разгледување од страна на КБ кој што донесе заклучок за измени и дополнување на LOA со соседните FIR-ови. Оперативните безбедносни настани се во рамките на утврдените таргети за 2018 година (еден настан со тежина "C" над воспоставениот таргет) додека со тежина – степен на сериозност "B" немаме ни еден настан.

Во делот на техничките настани, со исклучок на настанот T-032, кој беше сериозен настан – A, настаните од техника не беа од таков карактер за неможност за давање безбедна услуга туку со кратки испади кои соодветно и брзо беа вратени во функција или поради надворешни даватели на сервис (Телеком, ЕВН). Истите се со степен на сериозност E – без влијание по безбедноста.

Во 2018 година се спроведени 45 безбедносни проценки од кои 3 се за големи промени. Врз основа на препораки и безбедносни барања раководителите на соодветните одделенија треба да пристапат кон изготвување на процедури и поголем дел од овие измени да влегуваат во енvelope – како безбедни измени поткрепени со нови процедури.

Во делот на распространување на поуки во текот на 2018 година се пристапи кон подигнување на свеста во врска со безбедноста на сите контролори и помошници контролори како и беа изготвени билтени за зголемување на културата за безбедност и превенирање на можни несакани безбедносни настани.

7.1.2 Обезбедување

После целосна проценка на физичкото, информатичко и воздушно обезбедување во согласност со Упатството за обезбедување (Sec Manual) и другите валидни програми работната група изготви нацрт документ-акционен план за подобрување на обезбедувањето и даде смерници за изготвување на техничка спецификација за набавка на помагала и уреди (централизиран мониторинг систем, камери за надзорирање на уредите надвор од airside зоната, детектори, скенери итн).

- Изработена е процедурата за безбедносна проверка (security clearance);
- Започната е обука на контролорите на летање за запознавање на процедурите од системот за обезбедување;
- Поставени се читачи на сите точки (врати) кои се од безбедносен карактер со контрола на пристап;
- Се учествуваше на работилница AVSEC (Aviation Security) Group организирана од страна на ICAO.

Посебен акцент е ставен на реализација на превентивни мерки во делот на cyber security во координација со АЦВ. М-НАВ А.Д. Скопје е во фаза на изнаоѓање на финално и трајно решение за подобрување на овој сегмент.

Имавме 7 настани поврзани со обезбедување кои немаат голем удел кон секојдневната работа во М-НАВ А.Д. Скопје.

7.1.3 Квалитет

- На почетокот на 2018 година се одржаа неколку состаноци на работната група задолжена за спроведување на новиот стандард (ISO 9001:2015 со решение од УО на М-НАВ А.Д. Скопје) заедно со надворешен консултант кој што помогна да се спроведе анализа и надзор на системот за квалитет. Од спроведената анализа се извлекоа препораки за соодветно ажурирање на документацијата, кои потоа беа внесени во акционен план и беше доставен до сите одделенија за негово спроведување со цел навремена подготовка за сертифицирање по новиот стандард;
- Според Годишниот термин план за интерна проверка извршен е Интерен аудит број 2/2018 на ден 24.09.2018 година. Подрачјето на примена се однесуваше на документираните процедури на системот. Интерната проверка беше спроведена во соработка со раководителите на одделенијата. Аудитот е спроведен на локацијата на компанијата: Ул.Македонија бб, Скопје. Извештајот од интерната проверка е испратен до УО на М-НАВ А.Д. Скопје;
- Одделение за човечки ресурси во соработка со отсек Квалитет/безбедност има изготвено Формулар/записи за вработените кои посетуваат обуки или настава според процедурата МНВ-720-101, при што е затворена мерката за подобрување број 10 од регистарот на мерки за подобрување МНВ-1030-101.01;
- Одделението за Јавни набавки и Правни работи во соработка со отсек Квалитет/безбедност од одделение за БОК, јасно ги дефинираше одговорностите и овластувањата според процедурата МНВ-840-101 при што е задоволена и одлуката на УО на М-НАВ А.Д. Скопје број 02-577/14

за усогласување на Процедурата за начинот на спроведување на јавните набавки број МНВ-750-403 издание 2.0 од 22.01.2018 година, со Правилникот за систематизација на работните места на М-НАВ А.Д. Скопје;

- Затворена е мерката на за подобрување под реден број 7 од регистарот на мерки за подобрување МНВ-1030-101.01 од 26.02.2018 година, при што од огласните табли се отстранети документи кои се застарени или неадекватни;
- Создаден и проследен е терк до сите вработени во М-НАВ А.Д. Скопје за интерна и екстерна комуникација;
- Планирање и подготовка за Обука за интерни проверувачи за ISO 9001-2015 и ISO 14001-2015 за сите експерти од отсек квалитет/безбедност од одделението за безбедност, обезбедување и квалитет;
- Согласно Одлуката број 02-1364/29 од 20.07.2018 година ревидирана е процедурата за мониторирање на злоупотреба на психоактивни супстанции и намалена здравствена способност.

7.2 Достигнување на нивоата за заштита на животната средина

Во вкупното количество на емисија на штетни гасови во Европа, авијацијата учествува со 3,5%. Од таквиот процент само мал дел, односно 6% се на сметка на услугите за воздухопловна навигација.

Во неодамнешниот извештај на EASA, Eurocontrol и Европската Агенција за животна средина за 2019 година се вели дека иако ефикасноста на авијацијата од аспект на животната средина продолжува да се подобрува, сепак CO₂ и NOX емисиите се очекува да пораснат за најмалку 21%, односно 16% соодветно. И покрај напорите на авиоиндустријата да се справи со глобалните и локалните ефекти, континуираниот пораст на авио-сообраќај засега ги надминува можностите на индустријата за примена на технологијата за да се намали овој ефект.

За жал, поради големото континуирано зголемување на воздушниот сообраќај и во Република Северна Македонија во текот на 2018 година дојде до зголемување на CO₂ емисиите од 14,9%, односно вкупно емитирани 131.528 тони на CO₂¹².

М-НАВ А.Д. Скопје и во 2019 година дополнително размислува како да придонесе кон намалувањето на емисијата на штетни гасови со имплементација на PBN рути за приод и заминување во воздушниот простор на Република Северна Македонија.

7.3 Засилување на човечките ресурси

Во 2018 година во М-НАВ А.Д. Скопје се реализираа дваесет и две (22) нови вработувања. Еден (1) од ново вработените е именуван од Владата на Република Северна Македонија и неговото работно место му мирува. Бројот на вработени со кој 2018 година се заврши изнесуваше 298 вработени. Со 31.12.2018 година еден (1) вработен замина во пензија и 2019 година се почна со 297 вработени. Работењето продолжи со истата динамика и стручност при што континуирано се водеше сметка на оптимално искористување на човечките ресурси.

¹² Извор: Eurocontrol

Исто така реализирани се сите обуки во рамките на предвидената програма за обука и усовршување на воздухопловниот и друг стручен персонал на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година.

7.4 Зголемување на трошковната ефикасност

Со отварањето на воздушниот простор над Косово и зголемувањето на сообраќајот во Република Северна Македонија покрај оптималната искористеност на оперативните ресурси се постигна и значително подобрување на трошковната ефикасност на М-НАВ А.Д. Скопје. Овој позитивен тренд продолжи и во 2018 година.

Подетална информација следи во делот - Клучни индикатори на реализација.

7.5 Економска транспарентност

Економската транспарентност на работењето на М-НАВ А.Д. Скопје се обезбедува преку доставување на финансиските извештаи до Владата на Република Северна Македонија, Eurocontrol, ЕБОР и Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија.

7.6 Усогласеност со регулативите и стандардите на SES (Единствено европско небо)

Во 2018 година М-НАВ А.Д. Скопје продолжи да ги одржува стандардите за давање на услуги на воздухопловната навигација во согласност со домашните и меѓународните SES регулативи, стандарди и препорачани практики.

Тоа е потврдено и резултира со продолжување на Уверението за оспособеност за давање на услуги во воздухопловната навигација - последното издадено од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство во март 2018 година и со важност до март 2020 година.

Почнувајќи од 2010 година, Агенцијата за цивилно воздухопловство во континуитет му го издава на М-НАВ А.Д. Скопје ова Уверение за оспособеност за давање на услуги во воздухопловната навигација.

М-НАВ А.Д. Скопје континуирано ги следи најновите измени и дополнувања на меѓународните регулативи и стандарди и соодветно се подготвува за нивно целосно имплементирање, а ова Агенцијата за цивилно воздухопловство преку редовните инспекциски надзори и контроли дополнително го проверува и потврдува,

На 01.12.2017 година стапи во сила Мултилатералната Спогодба за Основање на Европска Заедничка Воздухопловна област (ЕЗВО).

7.7 Подобрување на ATM/CNS системите

Подобрувањето на ATM/CNS системите е предвидено во рамките на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација 02” како што е наведено погоре во делот - Инвестиции и развој.

7.8 Оптимизирање на управување со воздушниот простор

По отварањето на горниот воздушен простор на Косово за прелети во 2014 година и реализацијата на еден од најголемите проекти поврзан со организацијата на воздушниот простор во регионот, во текот на 2018 година се продолжи со оптимизирање на структурата на воздушните патишта и зголемување на капацитетите. Овие процеси се реализираат во соработка со сите соседни земји како и пошироко во регионот. Со подобрувањето на структурата на воздушниот простор се овозможува зголемување на заштитата на животната средина преку намалена емисија на CO₂ во атмосферата како и намалена потрошувачка на горивото и заштеда на авиокомпаниите.

7.9 Достигнување на целите од LSSIP (Local Single Sky ImPlementation)

Со зголемувањето на воздушниот сообраќај во регионот на Европа, од особена важност за сите европски држави и давателите на ANS услуги е да се најдат решенија со кои ќе се одговори на притисокот во поглед на капацитетот на воздушниот простор, влијанието врз околината, безбедноста, како и зголемувањето на трошоците на авиокомпаниите поради доцнења и зголемената потрошувачка на гориво. Во поглед на изнаоѓањето на тие решенија и нивна имплементација, Eurocontrol игра исклучително важна и водечка улога. Функционалната рамка во која Агенцијата треба да го постигне тој мандат е ATM Master Plan (ATM MP). ATM MP ги опишува договорените заеднички акции кои треба да ги превземат земјите членки на Eurocontrol и другите земји кои учествуваат во European Air Traffic Management Programme (EATMP), а со цел да се постигнат оперативни подобрувања кои се поставени од страна на ATM 2000+ стратегијата на Eurocontrol.

ATM MP обезбедува холистички поглед на имплементацијата на взаемно договорените и поставените активности преземени од страна на сите земји членки на ECAC, во контекст на имплементацијата на SESAR. Овие активности се консолидирани во форма на "Implementation Objectives" со цел да се постигнат перформансните барања за безбедност, капацитет, оперативна ефикасност, ефикасност на трошоците и влијанието врз околината. ATM MP понатаму го следат локални планови на државите, односно т.н. Local European Single Sky Implementation Plan (LSSIP), преку кој документ секоја земја членка е должна да го нотира својот прогрес и да поднесе извештај за имплементацијата на споменатите цели во насока на обезбедување на хармонизирана имплементација во европска рамка. LSSIP документот ги синтетизира предвидените годишни планови за реализација на споменатите цели и профили засновани на имплементацијата на ATM MP целите, ги посочува актуелните и планираните проекти кои се неопходни за имплементирање на паневропските, мултинационалните и другите програми за хармонизација, а во исто време ги идентификува очекуваните перформансни бенефити.

Исполнувањето на целите поставени во ATM MP и известување за исполнетост на истите преку документот LSSIP е една од приоритетните активности на М-НАВ А.Д. Скопје во 2018 година и значителни ресурси беа вложувани во таа насока. Дел од целите се веќе исполнети, а се работеше на реализација и планирање на останатите. Реализацијата на најголемиот дел од веќе планираните цели е тесно поврзана со имплементацијата на новиот ATM систем која е во план да заврши до крајот на 2021 година. Имплементацијата на дел од целите кои се зацртани во планот е во тесна врска со имплементација на вакви и слични проекти во соседството. Согласно ова динамиката на нивната реализација не е директно зависна само од М-НАВ А.Д. Скопје туку и

од степенот на имплементација на проектите кај соседните единици на КЛ. Дел од паневропските навигациски планови претрпеа измени во датумите за имплементација, па согласно тоа беше ажуриран и нашиот LSSIP документ (имплементацијата на нови (p-RNAV) процедури е одложена за 2023 година).

8 Клучни индикатори на изведба (Key Performance Indicators)

8.1 Трошкова ефикасност – (Cost efficiency)

Од финансиски аспект на работењето на М-НАВ А.Д. Скопје, утврден е показател за трошковната ефикасност (*cost-efficiency indicator*) и тоа како трошок по наплатна единица за реализиран прелет на воздухоплов (*en-route costs per service unit*).

Планираното намалување е во согласност со утврдените цели за трошкова ефикасност на Европската Комисија, а се однесуваат на вториот референтен период во траење од 2015 - 2019 година (Одлука на ЕК 2014/132/ЕУ). Овие цели предвидуваат намалување на единица трошокот по наплатна единица за 3,3% просечно годишно (EUR 2009) во периодот од 2015 – 2019 година.

Податоците во табелата 8.1 подолу даваат приказ за движењето на трошковната ефикасност на М-НАВ АД Скопје во периодот од 2009 - 2018 година. Од истите се забележува дека со отварањето на воздушниот простор над Косово и зголемувањето на сообраќајот во Република Северна Македонија, покрај оптималната искористеност на оперативните ресурси, значително се подобри и трошковната ефикасност на М-НАВ АД Скопје во 2014 и 2015 година. Овој сооднос помеѓу вкупните трошоци за услуги при прелети и остварените наплатни единици од истите на реално ниво (EUR2009), во 2017/2016 година е намален за 18,6% и дополнително за 4,8% во 2018 година споредено со 2017 година, пред се како резултат на зголемениот обем на сообраќај и порастот на бројот на реализирани наплатни единици од 12,0% во 2018 година во однос на истиот во 2017 година.

8.1.1 трошок по наплатна единица (EUR 2009) за реализиран прелет во периодот 2009-2018 година

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Инфлација %	-0.5%	1.5%	3.9%	3.3%	2.8%	-0.5%	-0.3%	-0.2%	1.4%	1.5%
Индекс 100 во 2009	100.0	101.5	105.5	108.9	112.0	111.4	111.1	110.9	112.4	114.1
Вк. трошоци во мил. МКД -реално ниво	609	585	570	512	511	641	638	638	624	667
Вкупно : (% н/н-1)		-4.0%	-2.6%	-10.1%	-0.3%	25.5%	-0.4%	-0.1%	-2.1%	6.8
Наплатни единици	0.180	0.183	0.194	0.174	0.178	0.246	0.264	0.250	0.301	0.337
Вкупни трошоци / напл.единици МКД	3,385.5	3,197.9	2,940.6	2,943.8	2,869.5	2,604.7	2,417.4	2,551.4	2,077.7	1,978.9
(% н/н-1)		-5.5	-8.0	0.1	-2.5	-9.2	-7.2	5.5	-18.6	-4.8

8.1.2 Единечна цена на М-НАВ А.Д. Скопје за прелет на воздухоплови во Република Северна Македонија

година	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Единечна цена (евра)	54,11	54,04	51,82	51,32	51,15	47,13	44,29	43,89	43,82
% пораст	(0,0%)	(-0,1%)	(-4.1%)	(-0,1%)	(-0,2%)	(-7,9%)	(-6,0%)	(-0,9)	(-0,2)

Од горната табела се забележува континуиран тренд на намалување на единечната цена за прелети на М-НАВ А.Д. Скопје во периодот од 2010 до 2018 година.

За информација просечната единечна цена за прелет на воздухоплов во зоната под надлежност на Eurocontrol во 2018 година изнесуваше 50,10 ЕУР.

Треба да се напомене дека со отворањето на воздушниот простор над Косово во 2014 година се создадоа предуслови за зголемување на сообраќајот и приходите кои се остваруваат од зголемениот обем на услуги. Воедно тоа имплицираше зголемена финансиска стабилност на М-НАВ А.Д. Скопје и создавање предуслови за намалување на цената на прелетите во периодот што следеше. Така во 2015 година цената беше намалена за 7,9%, а понатаму 6,0% во 2016 и дополнително намалување од 0,9% во 2017 година и 0,2% во 2018 година.

М-НАВ А.Д. Скопје ќе настојува да ја стабилизира висината на цената за прелети во наредниот период на определено ниво, со оглед на фактот дека истата ќе зависи пред се од движењето на сообраќајот во периодот што следи како и од влијанието на капиталните инвестиции од „Проектот за модернизација на Системот за контрола на летање“ врз вкупните расходи на М-НАВ А.Д. Скопје, а со тоа и врз цената на услугите за прелети. Овие капитални инвестиции се наменети за техничко осовременување на Системот за воздухопловна навигација, зголемување на капацитетот и одржување на потребното ниво на безбедност на воздушниот сообраќај.

8.1.3 Единечна цена на М-НАВ А.Д. Скопје за терминални услуги на воздухопловна навигација

М-НАВ А.Д. Скопје како давател на услуги на воздухопловна навигација остварува приходи и од давање на услуги на контролата на летање при полетување и слетување на воздухоплови на двата аеродроми во Р. Северна Македонија, во Скопје и во Охрид. Приходот од терминални услуги во 2018 година изнесуваше приближно 136 милиони денари, што претставува зголемување од 11,7% во однос на истиот во 2017 година.

Согласно договорот за заем со ЕБОР за финансирање на „Проектот за надградба за системот на воздухопловна навигација“ во Р. Северна Македонија и заради ефикасно сервисирање на обврските по истиот, единечната цена за терминални услуги од 1-ви април 2014 година изнесува 3,60 евра по тон на максимална тежина на воздухопловот во полетување. М-НАВ А.Д. Скопје ја задржа оваа цена непроменета во целиот изминат период до денес и на тој начин придонесе заедно со останатите субјекти во воздухопловството за зголемување на конкурентната способност на двата аеродроми во земјата.

8.2 Безбедност, обезбедување и квалитет (Safety, Security and Quality)

М-НАВ А.Д. Скопје ги има опфатено сите три КПИ утврдени од страна на нашите национални правилници и SES регулативи/ЕС преку годишниот надзор за зрелост на безбедноста раководен од страна на Еуроконтрол и CANSO (пополнет прашалник од М-НАВ А.Д. Скопје/БОК) како и соодветни надзори од АЦВ. Одделението за SQSec (БОК) успешно ги надмина сите три индикатори како показатели за успешност.

- Безбедносна зрелост на системот за безбедност (Safety Maturity);
- RAT алатка- анализа на сериозни и поголеми безбедносни настани;
- Култура на правичност (Just culture).

8.2.1 Безбедносна зрелост на системот за безбедност (Safety Maturity)

Најважен индикатор кој ни дава реална слика за спроведување на SMS е делот на анализирање на спроведување и мерење на системот за безбедност - зрелоста на постигнатите таргети во делот на SMS во М-НАВ А.Д. Скопје и отклонување на можните слабости. Преку спроведениот прашалник за зрелоста од наша страна, а изготвен од страна на Eurocontrol и CANSO, кој беше ревидиран во 2016 година со поригорозни прашања, се гледа дека М-НАВ А.Д. Скопје согласно овој прашалник на Eurocontrol/CANSO SMS Standard of Excellence Measurement е оценет со високо ниво на зрелост во речиси сите области.

Имено, извештајот од страна на експертскиот тим на Eurocontrol го добивме во средина на месец јануари 2019 година и во истиот има значителен напредок од наша страна во делот на постигнатите таргети, т.е. достигнатото ниво е над определената рамка на ANSP's во Европа (70%) и изнесува 73,19% за разлика од 2017 година кога изнесуваше 69,48%.

Со ова ниво, SMS-от ги задоволува бараните регулаторни стандарди и е во согласност со барањата од ИКАО Анекс 19, EU Reg-376, EU IR-390 и Implementing Reg 1035.

Results

	2018
Lowest response to any question	C
Number of questions at the lowest response Level	3
Overall Maturity Score	73.19
Number of Questions at Each Level	
2018	
Level 1 (Informal Arrangements)	0
Level 2 (Defined)	0
Level 3 (Managed)	3
Level 4 (Assured)	30
Level 5 (Optimised)	0

Status of the Air Navigation Service Provider M-NAV A.D. Скопје

Study Area	Level	Score	Responses			
	(A-E)	(%)	(A-E)			
SA1 – Safety Culture	D	73.20	D	D	D	
SA2 – Safety Policy	D	73.55	D	D		

SA3 – Safety Accountabilities	D	73.60	D	D	D	
SA4 – Coordination of Emergency Response Plan	C	72.70	C			
SA5 – SMS Documentation	D	73.94	D	D	D	
SA6 – Compliance with International Obligations	D	72.47	D			
SA7 – Risk Management Process	D	73.12	D	D	D	
SA8 – Safety by Design	D	72.97	D			
SA9 – Safety Interfaces	C	71.84	D	C		
SA10 – Fatigue Risk Management	C	72.08	C			
SA11 – Safety Reporting	D	73.30	D			
SA12 – Safety Surveys and Audits	D	74.14	D			
SA13 – Safety Performance Monitoring	D	73.77	D	D		
SA14 – Management of Change	D	72.50	D			
SA15 – SMS Continual Improvement	D	73.24	D	D		
SA16 – Training and Education	D	74.09	D	D		
SA17 – Safety Communication	D	73.80	D	D	D	D
Overall Maturity Level and Maturity Score	C	73.19				

Lowest Scoring Study Area **SA10** Highest Scoring Study Area **SA16**

8.2.2 RAT алатка (анализа на сериозни и поголеми безбедносни настани)

Првичната анализа за секој битен (A-serious, B-major) настан се спроведува со RAT алатка (Risk анализа) од Eurocontrol.

Безбедносните настани (A и B) генерално не се со директен ATM придонес (само еден настан – A/технички настан) туку поради зголемена комплексност на воздушниот простор, импакт од влошени метео услови, отказ на под-системи итн. Оперативните безбедносни настани се во рамките на утврдените таргети за 2018 година додека со тежина – степен на сериозност “B” немаме ни еден настан.

Во делот на техничките настани, со исклучок на настанот T-032 (Губење на сите радарски глави во МРТ индуцирана од радарската глава од Охрид), кој беше сериозен настан – A, настаните од техника не беа од таков карактер за неможност за давање безбедна услуга, туку со кратки испади кои соодветно и брзо беа вратени во функција или поради надворешни даватели на сервис (Телеком, ЕВН). Истите се со степен на сериозност E – без влијание по безбедноста.

Во 2018 година имавме само еден сериозен настан со удел на ATM ground contribution (технички настан T-032) т.е. со придонес од страна на М-НАВ А.Д. Скопје како давател на услуги.

8.2.2.1 Безбедносни таргети за 2014 - 2018 година

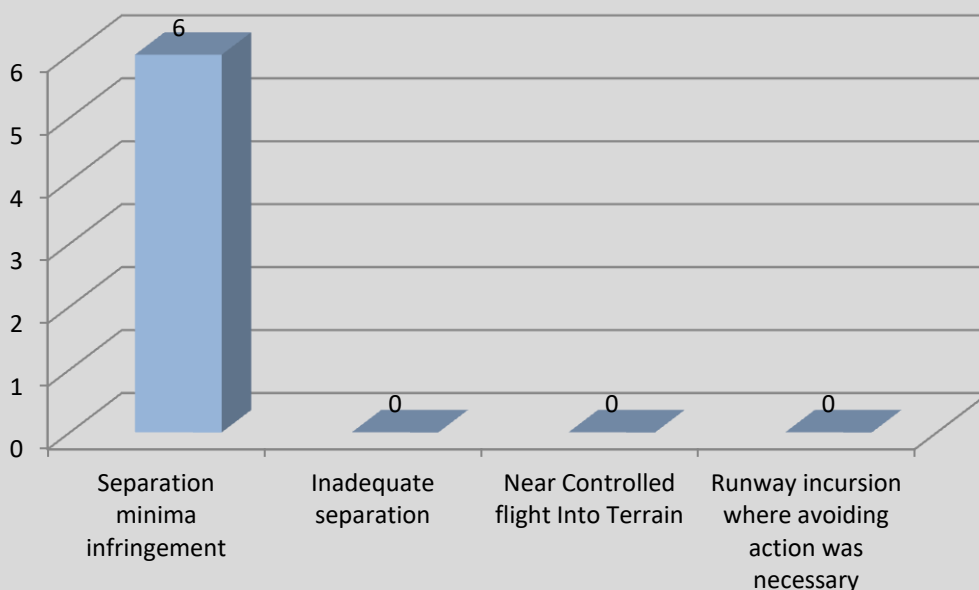
Performance leading and lagging Indicators	Target	Performance				Overall
		Qtr1	Qtr2	Qtr3	Qtr4	
Mandatory O Reports per 100 000 flights	25	2	6	9	3	20

Mandatory T Reports per 100 000 flights	40	13	10	13	10	46
Voluntary Reports per year	10	1	5	4	1	11
METEO Reports per year	5	0	0	1	0	1
AIS Report per year	5	0	0	0	1	1
Safety meetings per year	5	1	1	1	2	5
Safety briefings per year	4	1	1	1	1	4
Safety audits per year	2	1	0	1	0	2
RAT analysed occurrences per year (A, B, C severity)	75%-95%	1	2	3	1	7
Organization-specific SPIs						
Fatal accidents per 100 000 flights	Less than 0.078	0	0	0	0	0
Serious incidents per 100 000 flights (A)	Less than 1	0	0	0	1	1
Major incidents per 100 000 flights (B)	Less than 2	0	0	0	0	0
Significant incidents per 100 000 flights (C)	Less than 3	1	2	3	0	6
Bird strike per 1000 flights	Less than 0.7	0	0	2	0	2
Runway incursion per 4000 flights	Less than 2	0	1	1	0	2
Runway excursion per 4000 flights	Less than 2	0	0	0	0	0

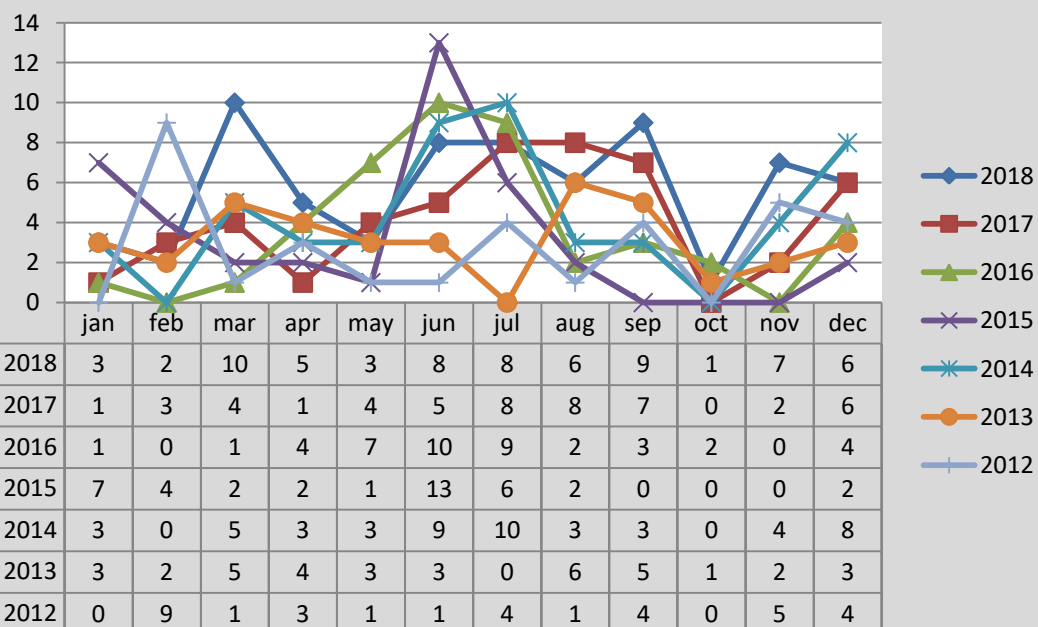
Overflight and approach traffic counts	201.772
Overflight traffic counts for 2018	182.489
Approach traffic counts for 2018	19.283

Од горенаведените индикатори и поставените таргети, поврзани со бројноста на операции – 201.772, може да се заклучи дека таргетите за 2018 година се исполнети и нивото на безбедност е во рамките на планираното (задоволителни контролирани граници).

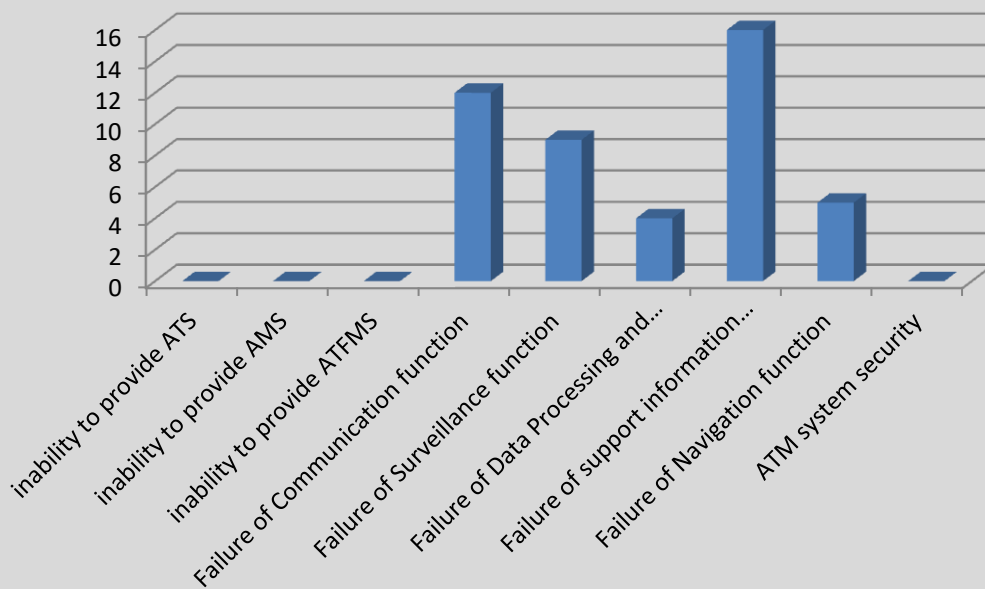
Near collision 2018

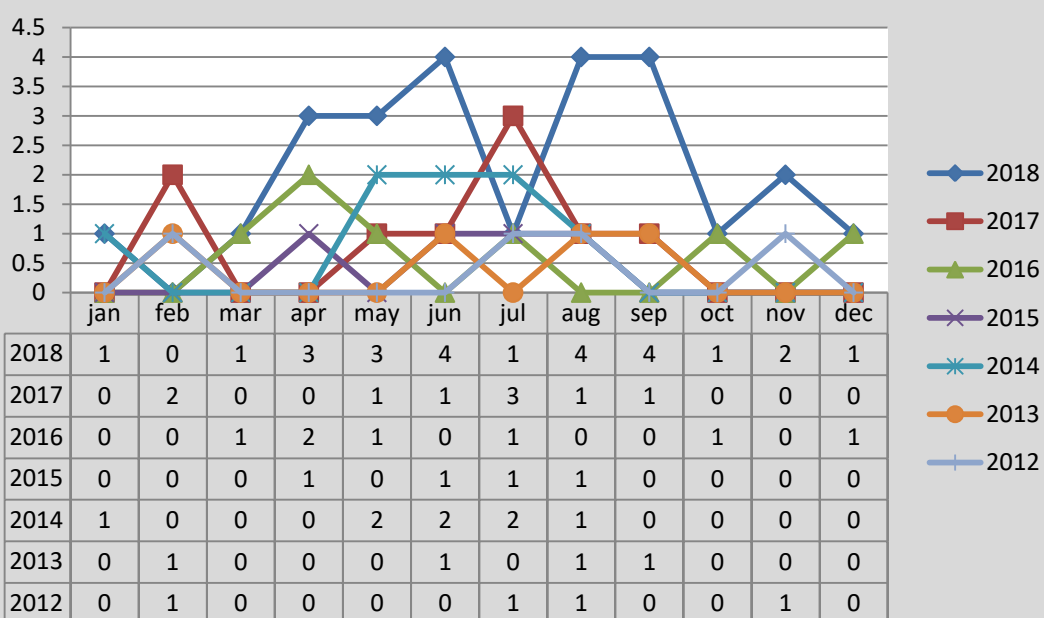
Essar 2 main categories 2012-2018

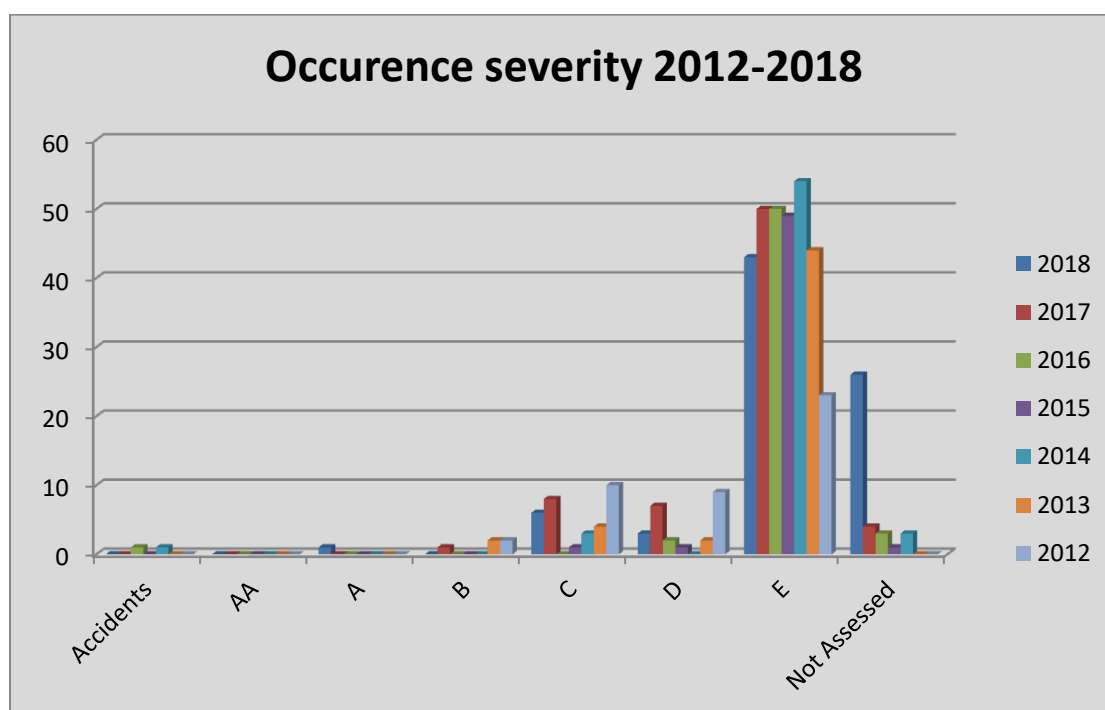
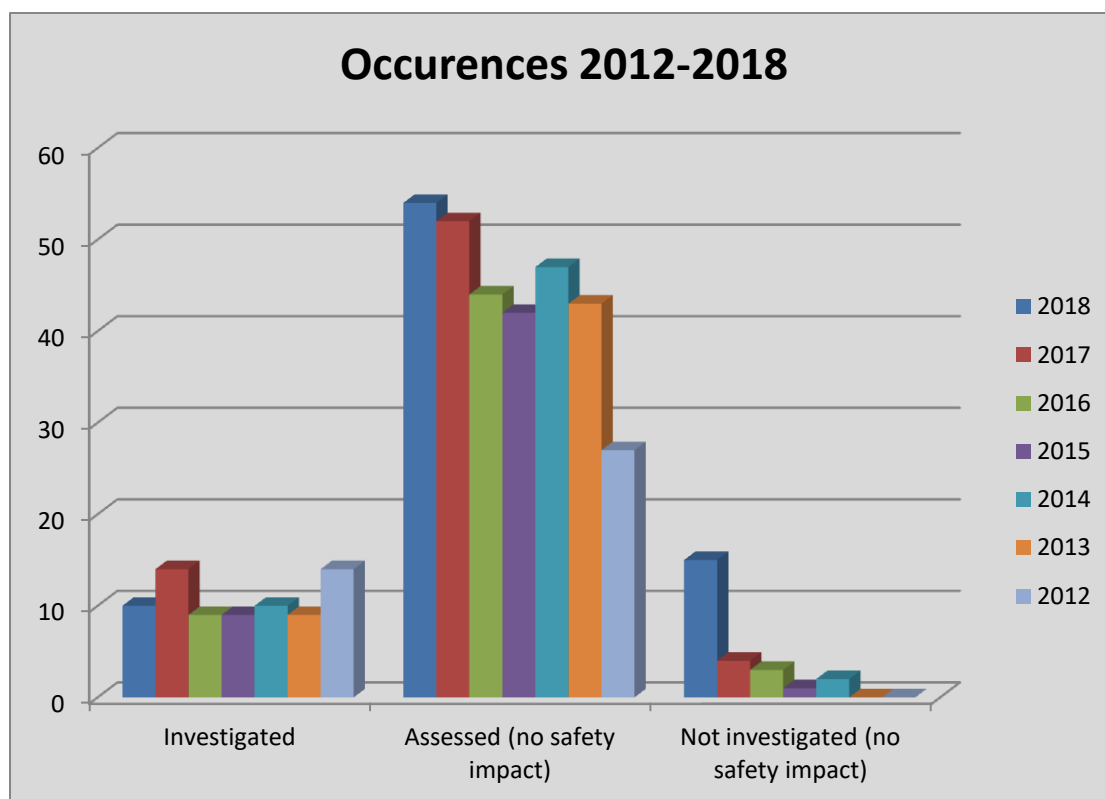

ATM-specific occurrences 2018

Potential for collision or near collision

8.2.3 Култура на правичност (Just Culture)

Во текот на 2018 година е финализиран процесот на документирање на политиката и принципите на културата на правичност. Изготвениот финален нацрт документ е анализиран од страна на одделението за правни работи,

координиран со здруженија на КЛ/ПКЛ, како и со здружение на техника и се чека на финално одобрување од страна на УО на М-НАВ А.Д. Скопје.

На ниво на М-НАВ А.Д. Скопје континуирано позитивно се шири и развива културата за правичност, која е дел и од законот за воздухопловство и истата има за цел стекнување на доверба кај оперативниот персонал да пријавуваат безбедносни настани согласно процедурата за пријавување и политиката за безбедност. На развојот на културата влијае и постојаниот контакт со Eurocontrol и искуствата кои ги носиме од таму. Сепак, сеуште стои неизвесност како Just culture се развива на ниво на воздухопловство и правосудство во Република Северна Македонија, т.е. јавното обвинителство кои веќе имаат учествувано во неколку меѓународни работилници за оваа проблематика организирана од страна на Eurocontrol и поддржана од страна на АЦВ.

Очекуваме дека со потпишување MoU помеѓу АЦВ и Јавниот правобранител, каде ќе се дефинираат начела за безбедносни настани кои се дел од Just culture – no blame culture, ќе помогне понатаму да се реализира овој сегмент до крајните принципи и барањата на ЕУ регулативата во тек на 2019 година со што ќе се одржи дефинираниот таргет на овој КПИ.

8.3 Капацитет (Capacity)

Traffic Evolution	2018 Capacity Baseline	En-route Delay (min/flight) - Summer		Capacity gap
		Ref value	Actual	
+13.3%	64 (+5%)	0.28	0.25	No
The delays increased from 0.04 minutes per flight in during Summer 2017 to 0.25 minutes per flight during Summer 2018. 70% of the delays were due to the reason ATC Capacity, 15% were due to ATC Staffing, 13% were due to Weather and 2% due to the reason Equipment.				
Capacity Plan: +5%		Achieved	Comments	
Maximum configuration: 3 sectors		Yes		
Summer 2018 performance assessment				
The ACC capacity baseline was estimated to be at 64. During the measured period the average peak 1 hour was 57 and the average peak 3 hour was 51.				

Постоечките капацитети на моменти не беа доволни за опслужување на побарувањата од корисниците на воздушниот простор. Во текот на 2018 година немаше промена на секторските капацитети во Скопје АСС, меѓутоа постоечките капацитети беа поефикасно искористувани со помош на променливата висинска граница помеѓу секторите, со што се минимизираше потребата за работење во трисекторска конфигурација.

М-НАВ А.Д. Скопје е подготвен во случај на неочекувано зголемување на обемот на сообраќајот да активира 3-секторска конфигурација, во однос на давањето на услуги на контрола на летање во ен-рутниот воздушен простор.

8.4 Доцнење кај прелетите (Delay)

En-route ATFM delay breakdown - Reference Values					
LWSSCTA	2015	2016	2017	2018	2019
Annual	0.19	0.19	0.20	0.21	0.19
Summer	0.26	0.26	0.26	0.28	0.26

Во 2018 година првпат се појави позабележително доцнење кај прелетите од вкупно 32.661 минута, односно 0.18 минути по лет, што е во рамките на поставената цел од 0.5 минути на Европско ниво, односно 0.21 минута доцнење по лет за нашиот воздушен простор.

9 Ревидирани финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година

М-НАВ АД СКОПЈЕ

ИЗВЕШТАЈ ЗА ФИНАНСИСКА СОСТОЈБА
За годината која завршува на 31 декември 2018
Во илјади денари

	Белешки	31 декември 2018	31 декември 2017
СРЕДСТВА			
Нетековни средства			
Нематеријални средства	13	1.489	3.927
Недвижности, постројки и опрема	14	409.904	421.752
		411.393	425.679
Тековни средства			
Залихи	15	7.526	6.204
Побарувања од купувачи	16	123.699	104.201
Останати тековни средства и АВР	17	26.438	17.546
Пари и парични еквиваленти	18	753.593	603.552
		911.256	731.503
ВКУПНИ СРЕДСТВА		1.322.649	1.157.182
КАПИТАЛ И ОБВРСКИ			
Капитал			
Акционерски капитал	19	1.264.052	1.264.052
Дисконт на емитирани акции		(388.141)	(388.141)
Законски резерви		10.117	9.281
Акумулирана загуба/добивка		144.787	18.562
Тековна добивка		158.354	144.787
		1.189.169	1.048.541
Нетековни обврски			
Долгорочни финансиски обврски	20	45.056	28.197
Разграничени донации	21	13.096	14.178
Резервации	22	5.128	4.718
		63.280	47.093
Тековни обврски			
Обврски кон добавувачи	23	18.632	5.555
Останати тековни обврски	24	51.568	55.993
		70.200	61.548
ВКУПНО КАПИТАЛ И ОБВРСКИ		1.322.649	1.157.182

ИЗВЕШТАЈ ЗА СЕОПФАТНА ДОБИВКА
 За годината која завршува на 31 декември 2018
 Во илјади денари

	Белешка	2018	2017
ОПЕРАТИВНИ ПРИХОДИ			
Приходи од продажба	4	1.048.396	945.187
Останати оперативни приходи	5	5.500	2.263
Вкупно оперативни приходи		1.053.896	947.450
ОПЕРАТИВНИ ТРОШОЦИ			
Трошоци за материјали и одржување	6	(47.246)	(42.150)
Плати и други лични примања	7	(698.196)	(635.323)
Амортизација	8	(47.503)	(46.907)
Останати оперативни трошоци	9	(79.494)	(54.328)
Вкупно оперативни трошоци		(872.439)	(778.708)
ОПЕРАТИВНА ЗАГУБА/ДОБИВКА		181.457	168.742
ПРИХОДИ/РАСХОДИ ОД ФИНАНСИРАЊЕ			
Финансиски приходи	10	619	1.085
Финансиски расходи	11	(4.251)	(5.331)
		(3.632)	(4.246)
ДОБИВКА ПРЕД ОДАНОЧУВАЊЕ		177.825	164.496
Данок од добивка	12	(19.471)	(19.709)
ДОБИВКА ЗА ГОДИНАТА		158.354	144.787
ВКУПНА СЕОПФАТНА ДОБИВКА ЗА ГОДИНАТА		158.354	144.787

ИЗВЕШТАЈ ЗА ПРОМЕНИ ВО КАПИТАЛОТ
 За годината која завршува на 31 декември 2018
 Во илјади денари

	Акционерски Капитал	Дисконт на емитирани акции	Резерви	Акумулирана добивка	Вкупно
Состојба на 1 Јануари 2017	1.264.052	(388.141)	9.281	19.215	904.407
Сметководствена корекција	-	-	-	(652)	(652)
Вкупна сеопфатна добивка за годината	-	-	-	144.787	144.787
Состојба на 31 декември 2017	1.264.052	(388.141)	9.281	163.350	1.048.542
Пренос во резерви	-	-	836	(836)	-
Исплатена дивиденда	-	-	-	(17.727)	(17.727)
Вкупна сеопфатна добивка за годината	-	-	-	158.354	158.354
Состојба на 31 декември 2018	1.264.052	(388.141)	10.117	303.141	1.189.169

ИЗВЕШТАЈ ЗА ПАРИЧНИТЕ ТЕКОВИ
 За годината која завршува на 31 декември 2018
 Во илјади денари

	2018	2017
ПАРИЧНИ ТЕКОВИ ОД ОПЕРАТИВНИ АКТИВНОСТИ		
Добивка пред оданочување	177.824	164.496
<i>Усогласувања на добивката за нето паричните текови од оперативни активности:</i>		
Амортизација	47.503	46.907
Резервација за користи на вработени	505	743
Приход од донации	(1.355)	(1.353)
Корекција на добивка од претходни години	-	(652)
Директен отпис на побарувања од купувачи	4.587	12.689
Расходи за камати	3.182	3.455
Оперативна добивка пред промени во работниот капитал	<u>232.246</u>	<u>226.285</u>
Промени во оперативните средства и обврски:		
<i>Зголемување/(намалување) на тековните средства:</i>		
Ограничени парични средства	(12)	(35)
Побарувања од купувачи и останати побарувања	(32.977)	(9.261)
Залихи	(1.322)	260
Обврски кон добавувачи и останати обврски	8.830	(2.274)
Парични средства кои произлегуваат од работењето	<u>206.765</u>	<u>214.975</u>
Платен данок од добивка	(19.471)	(19.709)
Примени камати	563	
Платени камати	(3.745)	(3.455)
Нето паричен тек од оперативни активности	<u>184.112</u>	<u>191.811</u>
ПАРИЧНИ ТЕКОВИ ОД ИНВЕСТИЦИОНИ АКТИВНОСТИ		
Набавка на недвижности, постројки и опрема и нематеријални средства	(33.216)	(37.397)
Нето паричен тек од инвестициони активности	<u>(33.216)</u>	<u>(37.397)</u>
ПАРИЧНИ ТЕКОВИ ОД ФИНАНСИСКИ АКТИВНОСТИ		
Долгорочни финансиски обврски	16.859	10.681
Исплатена дивиденда	(17.726)	-
Нето паричен тек од финансиски активности	<u>(867)</u>	<u>10.681</u>
Нето зголемување/(намалување) на паричните средства	150.029	165.095
Пари и парични средства на почетокот на годината	431.350	266.255
Пари и парични средства, крај на годината	<u>581.379</u>	<u>431.350</u>

Горенаведените Финансиски извештаи се изготвени со состојба 31.12.2018 година во согласност со Меѓународните Стандарди за Финансиско Известување (МСФИ), објавени во Република Македонија во Правилникот за сметководство (“Службен весник на Република Македонија” бр.159/09) и применливи од 01.01.2010 година, вклучувајќи ги Меѓународните Сметководствени стандарди (МСС) и Интерпретациите издадени од Одборот за Меѓународните Сметководствени стандарди (ОМСС) и Комитетот за толкување на Меѓународни стандарди за финансиско известување (КТМСФИ), последователно.

Финансиските извештаи се изготвени со методата на набавна вредност и принципот на континуитет во работењето.

Овие финансиски извештаи ги опфаќаат побарувањата, обврските, оперативните резултати, промените во капиталот и паричните текови на Друштвото како посебен ентитет.